

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Vytauto Pasvensko,

V kurso, Privatinė teisė: civilinė ir verslo teisė

šakos studento

Magistro darbas

**Taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje analizė: Kioto gairės dėl intelektinės
nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės**

Analysis of Applicable Law in Intellectual Property: Kyoto

Guidelines on Intellectual Property and Private International Law

Vadovas: Prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras, LL.M.

Recenzentas: Lekt. dr. Paulius Jurčys, LL.M.

Vilnius

2022

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe siekiama išanalizuoti, ar Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančias taisykles ir principus galima sėkmingai taikyti Europos Sąjungos teisės sistemoje, t. y. taikytinos teisės intelektinės nuosavybės sistemoje, ir kokį teigiamą poveikį bei teisinę reikšmę tai galėtų sąlygoti. Šiam tikslui pasiekti yra analizuojamos Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančios taisyklės. Taip pat kontekstui bei dabartiniam Europos Sąjungos reguliavimui suprasti darbe yra apibūdinti teisės šaltiniai, skirti reguliuoti taikytiną teisę intelektinės nuosavybės apsaugos srityje.

Pagrindiniai žodžiai: Kioto gairės dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės; intelektinės nuosavybės apsauga; Europos Sąjunga; taikytina teisė

The aim of this paper is to analyse whether the rules and principles contained in the applicable law part of the Kyoto Guidelines can be successfully applied in the legal system of the European Union, i.e., the applicable law in the intellectual property system, and to what extent this could have a positive impact and legal implications. To this end, the rules contained in the applicable law part of the Kyoto Guidelines are analysed. In order to understand the context and the current regulation of the European Union, this paper also describes the sources of law that are intended to regulate the applicable law in the field of intellectual property protection.

Keywords: Kyoto guidelines on Intellectual Property and Private International Law; intellectual property protection; European Union; applicable law

TURINYS

ĮVADAS	1
1. Taikytinos teisės šaltiniai, skirti reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą	6
1.1 XIX amžiaus teisės šaltiniai skirti reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą.....	6
1.1.1 Paryžiaus konvencija.....	7
1.1.2 Berno konvencija.....	9
1.2 XX-XXI amžiaus teisės šaltiniai skirti reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą ir jai taikytiną teisę.....	12
1.2.1 TRIPS.....	12
1.2.2 Roma I ir Roma II reglamentai.....	14
1.2.3 Kioto gairės.....	16
2. Kioto gairių taikytinos teisės dalies normų analizė ir jų santykis su ES teise.....	20
2.1 Lex loci protectionis.....	21
2.2 Pirminė nuosavybė ir teisių perėmėjai.....	25
2.3 Pasirinkimo laisvė.....	28
2.6 Taikytina teisė ir visur paplitę arba kelių valstybių pažeidimai (angl. Ubiquitous or Multi-state Infringements).....	32
3. Galimas praktinis Kioto gairių taikytinos dalies pritaikymas.....	36
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	43
SANTRAUKA.....	48
SUMMARY	49

IVADAS

Temos aktualumas. Šiandien, nepaisant vertybinio ir politinio visuomenės susiskaldymo, pasaulis yra kaip niekada globalus. Šis globalumas ne tik atneša daugybę teigiamų aspektų į kiekvieno žmogaus gyvenimą, tačiau taip pat kelia nemažai problemų ir kuria sudėtingas situacijas, ypač susijusias su taikytina teise. Viena iš sričių, kurioje kyla daugiausia klausimų ir kurioje trūksta aiškumo pasauliniu mastu, yra taikytina intelektinės nuosavybės apsaugos teisė. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad taikytinos teisės taisyklės šių dienų pasaulyje yra vienodos ir aiškiai suprantamos. Turime intelektinės nuosavybės teisių apsaugai būdingus teritorialumo principą, *lex loci protectionis* taisyklę. Deja, realybėje šios taisyklės ir principai kelia daug klausimų.

Šios temos aktualumą galima atskleisti keleto situacijų pagrindu. Pavyzdžiui, turime intelektinės nuosavybės objektą – muzikinį kūrinį, kuris buvo sukurtas Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – **JAV**). Asmuo, gyvenantis Europos Sąjungos (toliau – **ES**) valstybėje narėje, netinkamai panaudojo šį muzikinį kūrinį. Šią situaciją pradėjus nagrinėti teisme, susidaro keista situacija, nes kaip ir galima taikyti teisę pagal atsakovo gyvenamąją vietą¹, tačiau pagal *lex loci protectionis* taisyklę, kuri yra įtvirtinta ES teisės aktuose, pavyzdžiui 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) (toliau – **Roma II reglamentas**) 8 straipsnio 1 dalyje, taikytina teisė turi būti tos šalies, kurios intelektinės nuosavybės kūrinio apsaugos yra prašoma. Tokiu atveju, galima taikyti JAV teisę ir atsakovas galėtų gintis sąžiningo naudojimo (*angl. fair use*) doktrina² ir teigtų, kad jis nepadarė pažeidimo. Kyla klausimas, kaip teismas turi tinkamai pasielgti. Kita tikra ir žymiai labiau komplikauta situacija, kuri buvo nagrinėta teisme, nutiko Japonijoje. Ši situacija buvo pristatyta profesoriaus Toshiyuki Kono vice prezidento Kyushu universitete, esančio Japonijoje, *The Foundation for Research on Law and Business (Fide)* organizuotame *webinare* tema „Towards

¹ Žiūrėti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 2012 m. gruodžio 12 d. dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo bei Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 29 straipsnį.

² Sąžiningo naudojimo doktrina yra skirta saviraiškos laisvei. Ši doktrina leidžiant tam tikromis aplinkybėmis negavus licencijos iš autoriaus, naudotis saugomais jo kūriniais. Jungtinių Amerikos Valstijų Autorių teisių įstatymo 107 straipsnyje apibrėžta teisinė sistema, leidžianti nustatyti, ar koks nors veiksmas laikytinas sąžiningu naudojimu. Taip pat nurodo tam tikrus naudojimo būdus, tokius kaip kritika, komentarai, naujienų pranešimai, mokymas, tyrimai ir pan. kurie gali būti kvalifikuojama kaip sąžiningas naudojimas. Plačiau JAV autorių teisių biuro internetinėje svetainėje <<https://www.copyright.gov/fair-use/more-info.html>>

a more predictable legal framework for cross-border intellectual property disputes: the ILA-Kyoto Guidelines“, kuris vyko 2021 m. rugsėjo 5 dieną (Cross-border IP disputes... 2021). Taigi, bylos situacija buvo tokia: 2016-2018 metų laikotarpiu veikė internetinis puslapis, kuriame buvo neteisėtai ir nemokamai prieinami tūkstančiai japonų animacijos komiksų, oficialiai vadinamų *manga*. Savo veiklos zenite, šis puslapis turėjo apie 100 000 000 vartotojų. Tiriant šį puslapį buvo išsiaiškinta, kad pats turinys buvo pateiktas naudojantis *Cloudflare* įmonės paslaugomis, kuri yra registruota JAV, Kalifornijos valstijoje, serveriai buvo Ukrainoje, paslaugos buvo sudarytos su Švedijos interneto tiekėju, o šio puslapio savininkas buvo suimtas Filipinuose. Šis realus pavyzdys, anot profesoriaus Toshiyuki Kono, puikiai atskleidžia poreikį turėti vieningą taikytinos teisės sistemą šiuolaikiniame globaliame pasaulyje. Taigi iš pateiktų pavyzdžių matyti, kad **problematika** kyla iš to, kad dabar turimos taisyklės, kaip kad teritorialumo principas ar *lex loci protectionis* taisyklė, skirti intelektinės nuosavybės apsaugai, nesprendžia atsiradusių kolizinių klausimų, kai teisės taikymo klausimai yra daugiajurisdikciniai. Turėti aiškius tokių situacijų sprendimų būdus trukdo ir tai, kad tik ES savo vidaus rinkoje turi harmonizuotą teisės sistemą intelektinės nuosavybės srityje, o kituose regionuose kurti tokią sistemą bandė tik teisės mokslininkai, kurių bandymai nesankcionuoja ir kitaip neįpareigoja.

Buvo nemažai bandymų sukurti vieningą sistemą pasaulio regionuose, kaip kad Amerikos teisės instituto (*angl. American Law Institute*) principai (toliau – **ALI principai**) ar Europos Max Planck grupės dėl teisės kolizijos ir intelektinės nuosavybės (*angl. the European Max Planck Group for Conflicts of Law and Intellectual Property*) principai (toliau – **CLIP principai**). Visgi tik 2020 m. gruodžio 13 d. Kioto mieste, Japonijoje, Tarptautinės teisės asociacijos intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės komitetas (*angl. The International Law Association’s Committee on “Intellectual Property and Private International Law”*) (toliau – **ILA**) per 79-osios bienalės konferencijos plenarinę sesiją patvirtino Kioto gaires dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės (toliau – **Kioto gairės**), kurios yra pirmas sėkmingas bandymas sukurti pasaulinio lygio dokumentą, kuris tiktų visoms jurisdikcijoms (Kono. *et al.*, 2021, p. 1). Dešimt metų 36 mokslininkai iš 19 jurisdikcijų dirbo prie šių Kioto gairių. Šių mokslininkų tikslas buvo parengti pavyzdinių nuostatų rinkinį, skatinantį veiksmingesnį tarpvalstybinių intelektinės nuosavybės ginčų sprendimą. Tikslui pasiekti buvo nuspręsta išskirti minkštosios teisės (*angl. soft-law*) principus dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės aspektų, kuriais būtų galima

vadovautis aiškinant ir reformuojant nacionalinius bei tarptautinės teisės aktus visame pasaulyje. Taip pat šie principai gali būti naudingi teismams, arbitrams ir tolesniems šios srities tyrimams (Kono *et al.*, 2021, p. 1).

Magistro darbo tikslas. Išanalizuoti, kokią teisinę reikšmę ir kokį taikymo poveikį galėtų turėti Kioto gairių taikytinos teisės kolizinių normų pavyzdinės taisyklės, o taip pat, koks galimajų „integravimasis“ į ES teisės sistemą.

Darbo uždaviniai. Magistro darbe yra keliami šie uždaviniai:

1. Apibūdinti teisės šaltinius, skirtus reguliuoti taikytiną teisę intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, ir jų raidą.
2. Išanalizuoti Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančias svarbiausias taisykles ES taikytinos teisė intelektinės nuosavybės apsaugos kontekste.
3. Įvertinti, ar Kioto gairėse pateikti principai ir taisyklės dera su ES taikytina teise intelektinės nuosavybės srityje.
4. Pateikti kokia yra Kioto gairių taikytinos teisės srities perspektyva ES taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje.

Magistro darbo objektas – Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančios taisyklės taikytinos teisės intelektinės nuosavybės kontekste. Taip pat kontekstui bei dabartiniam ES reguliavimui suprasti, magistro darbe yra apibūdinti teisės šaltiniai, skirti reguliuoti taikytiną teisę intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, kaip kad Paryžiaus ir Berno konvencija bei Roma I ir Roma II reglamentai. Kioto gairėms, esant pirmajam *soft-law* šaltiniui, kuris yra globalaus projekto rezultatas, kyla klausimai, kaip kad: ar šis šaltinis būtų tinkamas skirtingoms jurisdikcijoms, konkrečiai ES teisės sistemai? Kokių naujovių šios gairės atneštų, jeigu būtų įgyvendintos? Lyginant dabartinę ES teisės sistemą ir Kioto gaires, kokios ryškiausios kolizijos galimos? Visi šie klausimai kyla būtent todėl, nes, kaip minėta anksčiau, Kioto gairės yra pirmas globalus projektas, skirtas intelektinei nuosavybei ir tarptautinei privatinei teisei, o iš to ir kyla pagrindinė problematika ir aktualumas. Svarbu pabrėžti, kad šiame darbe konkrečiai analizuojamas Kioto gairių taikytinos teisės dalies turinys. Koncentruojamasi į pagrindines gaires, kaip pavyzdžiui, *lex loci protectionis* (19 gairė), teisė, taikoma daugiajurisdikciniams pažeidimams (25 gairė) ir pan.

Darbo metu taikyti metodai. Šią kompleksišką temą atskleisti ir kokybiškai išnagrinėti leidžia šie metodai:

1. Analizės metodas naudojamas aiškinantis Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančių esminių normų ir ES teisės aktų veikimą bei šių dokumentų galimą sąveiką. Tai padeda atskleisti potencialų Kioto gairių įgyvendinimą ES teisės sistemoje.
2. Teleologinis metodas naudojamas aiškinantis ES teisės aktų leidėju bei Kioto gairių autorių tikslus. Tai leidžia atskleisti nagrinėjamų dokumentų tikslus, galimus interpretavimo bei panaudojimo būdus. Pavyzdžiui, Kioto gairių autorių tikslai pateikiant *lex loci protectionis* bei daugiajurisdikcinių pažeidimų (*angl. ubiquitous infringement*) taisykles.
3. Lingvistinis metodas kaip ir teleologinis metodas naudojamas aiškinant teisės aktų nuostatas, jų reikšmę ir prasmę. Tai leidžia suprasti šią kompleksišką temą ir ją atskleisti kokybiškai ir informatyviai.
4. Loginis metodas naudojamas ieškant galimų sąsajų tarp Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančių normų ir ES teisės aktų. Taip pat kaip ir teleologinis, lingvistinis, lyginamasis bei analizės metodai, pastarasis padeda išsiaiškinti tiek Kioto gairių, tiek ES teisės aktų esmę ir šių dokumentų autorių tikslus. Tai leidžia atskleisti kompleksinį ryšį tarp Kioto gairių ir ES teisės aktų.

Darbo originalumas pasireiškia tuo, kad Kioto gairės anglų kalba yra ne daug tirtos. Šiuo metu yra keli straipsniai, kaip kad JIPITEC – Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, kurie komentuoja ir paaiškina pačias Kioto gaires, pavyzdžiui taikytinos teisės dalies komentaras pavadinimu „International Law Association’s Guidelines on Intellectual Property and Private International Law (“Kyoto Guidelines”): Applicable Law“, kurio autoriai yra Prof. Dr. Marie-Elodie Ancel, Prof. Dr. Nicolas Binctin, Prof. Dr. Josef Drexl, Prof. Dr. Mireille van Eechoud, Prof. Dr. Jane C Ginsburg, Prof. Dr. Toshiyuki Kono, Prof. Dr. Gyoocho Lee, Dr. Rita Matulionytė, Prof. Dr. Edouard Treppoz, Prof. Dr. Dário Moura Vicente. Taip pat yra viena apžvalga pavadinimu „Report on the Kyoto Guidelines of the ILA Committee on Intellectual Property and Private International Law“ (Sutterer, 2021), kurios autorius yra Moritz Sutterer. Atkreiptinas dėmesys, kad lietuvių kalba šio magistro darbo rašymo metu nėra dar nei vieno straipsnio.

Svarbiausias darbo literatūros **šaltinis** yra Kioto gairės dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės. Taip pat aptariami ES teisės aktai skirti taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje.

1. Taikytinos teisės šaltiniai, skirti reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą

Pirmiausia norint suprasti ir apsibrėžti ribas dėl taikytinos teisės skirtos reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą, reikia aptarti įvairius teisės šaltinius ir ką jie konkrečiai duoda taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje. Toliau bus aptariami tokie teisės šaltiniai: 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (toliau – **Paryžiaus konvencija**), 1886 m. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (toliau – **Berno konvencija**) ir 1995 Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – **TRIPS**). Iš ES teisės sistemos: 2007 m. liepos 11 d. Roma II reglamentas, 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I) (toliau – **Roma I reglamentas**). Galiausiai „švelniosios“ teisės šaltiniai: 2007 m. ALI principai ir 2011 m. CLIP principai.

1.1 XIX amžiaus teisės šaltiniai skirti reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą

Jau viduramžiais buvo žinomos teritorialumo principo užuominos. Jos pasireiškėdavo per spausdinimo ir gamybos privilegijas, kurios būdavo suteikiamos kilmingųjų, siekiant papildomai pasipelnyti (Kono, Jurčys, 2012, p. 23). Pavyzdžiui, viduramžių Anglijoje gildijos norėdamos apsaugoti nuo konkurencijos bei užkirsti kelią naujiems rinkos žaidėjams, nes tik taip jie galėjo užtikrinti savo produkcijos pardavimus, kreipdavosi į kilminguosius tam, kad jiems būtų suteikta išskirtinė teisė užsiimti tam tikra veikla (Richardson, 2002, p. 2). Tačiau svarbu paminėti, kad lyginant senovę su šiuolaikinėmis autorių teisėmis ir patentais, privilegijos buvo suprantamos kaip savivaldybės palankumo forma (*lot. gratiae*) ir įstatymo išimtis (*lot. priva lex*), o ne autoriaus prigimtinių teisių pripažinimas (Kostylo, 2010, p. 2). Nors iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad toks elgesys yra labiau konkurencijos teisei tinkantis pavyzdys, nes yra kalbama apie monopolijas, tačiau taip pat galime įžvelgti teritorialumo bei intelektinės nuosavybės apsaugos bruožų. Gildijos nariai galimai taip pat siekė apsaugoti savo turimas gamybos technologijas, savotiškus patentus. Toks elgesys, kai kilmingieji jiems suteikdavo privilegiją, kurią galima pavadinti savotiška apsauga, suponuoja į teritorialumo apsaugos principo užuomazgas. Tačiau šis materialus požiūris ilgainiui pradėjo vystytis į tai, ką mes šiandien suprantame kaip intelektinės nuosavybės apsaugą ir patentus. Šis vystymasis ėmė kelti vis daugiau probleminių situacijų. Esminės dvi problemos tais laikais buvo: pirmiausia, skirtingų šalių teisės aktai numatė skirtingas apsaugos apimtis; antra, intelektinės nuosavybės teisių apsauga užsienio šalyse ne tos šalies piliečiams dažnai nebuvo prieinama

tokia pačia apimti arba ji iš vis būdavo nesuteikiama (Kono, Jurčys, 2012, p. 23). Vis labiau augant poreikiui turėti daugiajurisdikcinę intelektinės nuosavybės apsaugą, kaimyninės ir bendradarbiaujančios šalys pradėjo sudarinėti dvišales sutartis. Tačiau net ir šios dvišalės sutartys neišsprendė visų kilusių problemų, todėl buvo ieškoma naujų išeičių. Tai lėmė, kad buvo sudarytos dvi svarbios tarptautinės intelektinės nuosavybės teisių apsaugos sutartys: 1883 m. Paryžiaus konvencija ir 1886 m. Berno konvencija. Šiomis konvencijomis buvo siekiama kelių tikslų: pirma, nustatyti minimalius apsaugos standartus ir, antra, užtikrinti, kad užsienio intelektinės nuosavybės teisių turėtojai būtų traktuojami taip pat, kaip ir vietiniai teisių turėtojai. Tokia politika buvo vadinama „nacionalinio režimo“ principu.

1.1.1 Paryžiaus konvencija

Kaip jau minėta anksčiau Paryžiaus konvencija buvo pasirašyta 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus mieste, Prancūzijoje. Originaliai šią tarptautinę sutartį pasirašė 11 šalių: Belgija, Brazilija, Gvatemala, Ispanija, Italija, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Salvadoras, Serbija, Šveicarija. Šiandien dienai šią konvenciją yra ratifikavusios 178 šalys tarp jų ir Lietuva (WIPO-Administered Treaties). Šis faktas Paryžiaus konvencijai suteikia vienos iš daugiausiai priimtų tarptautinių sutarčių statusą. Taigi, gali būti keliamas klausimas, kokia yra Paryžiaus konvencijos esmė ir jos įtaka intelektinės nuosavybės apsaugos reguliavimui.

Pirmiausia reikia paminėti, kad esminės konvencijos nuostatos skirstomos į tris pagrindines kategorijas: nacionalinis režimas, pirmumo teisė ir bendros taisyklės. Ką konkrečiai iš šių kategorijų reiškia. Nacionalinis režimas reiškia, kad pramoninės nuosavybės apsaugos srityje kiekviena Susitariančioji valstybė³ kitų Susitariančiųjų valstybių piliečiams turi suteikti tokią pačią apsaugą, kokią ji suteikia savo piliečiams. Valstybių, kurios nėra Susitariančiosios valstybės, piliečiai taip pat turi teisę į nacionalinį režimą pagal konvenciją, jei jie turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba tikrą ir teisėtą ūkine-komercine veikla užsiimančią įmonę Susitariančiojoje valstybėje. Pirmumo teisė reiškia, kad, apsaugos prašantis subjektas gali pateikti pirminę paraišką dėl apsaugos ir ja remdamasis per tam tikrą laikotarpį, t. y. nuo 6 iki 12 mėnesių, gali pateikti vėlesnę paraišką apsaugai bet kurioje kitoje valstybėje, kuri yra pasirašiusi Paryžiaus konvenciją. Ši vėlesnė paraiška bus laikoma pateikta tuo pat metu kaip ir pirmoji. Kitaip tariant, apsaugos prašantis subjektas turės pirmenybę prieš kitus asmenis, kurie per minėtą laikotarpį pateikė paraiškas dėl to paties išradimo, pramoninio dizaino ir pan. Tokia

³ Susitariančios valstybės – tai valstybės, kurios pasirašė Paryžiaus konvenciją.

sistema leidžia apsaugos prašančiam subjektui vienu metu turėti apsaugą savo kūriniais visose Paryžiaus konvencijos valstybėse. Bendrosios taisyklės apibrėžia sąvokas ir jų taikymo mechanizmus kaip: patentai, ženklai, industriniai dizainai, prekės ženklai, kilmės nuorodos, nesąžininga konkurencija (Summary of the Paris Convention...).

Taigi galime matyti, kad Paryžiaus konvencija įtvirtino keletą svarbių principų, susijusių su pramoninės nuosavybės teisių įgyvendinimu. Kaip minėta anksčiau Paryžiaus konvencijos 2 straipsnyje nustatytas nacionalinio režimo principas. Ši norma skamba taip: „Kiekvienos į Sąjungą įeinančios šalies piliečiai kitose šalyse naudojami pramoninės nuosavybės apsaugos atžvilgiu tokiais pat privilegijomis, kurias šiuo metu arba ateityje suteikia atitinkami įstatymai saviems piliečiams, nevaržant šioje Konvencijoje numatytų teisių. Iš to seka, kad jų teisės bus saugomos taip pat, kaip ir tos šalies piliečių teisės, ir jie naudosis tomis pat teisėtomis apsaugos priemonėmis nuo bet kokio pasikėsimo į jų teises, jeigu jie laikysis sąlygų ir formalumų, numatytų savo šalies piliečiams“. Šio straipsnio antroje dalyje yra įtvirtinta taisyklė, kuri nuo Paryžiaus konvencijos atsiradimo panaikina reikalavimą turėti nuolatinę gyvenamąją vietą arba verslo buveinės vietą valstybėje, kurioje prašoma apsaugos, kad būtų galima naudotis bet kuria iš pramoninės nuosavybės teisių, t. y.: „<...> Sąjungos šalių piliečiams jokia būdu negali būti keliamos sąlygos, kad jie gyventų arba turėtų įmonę toje šalyje, kurioje prašoma apsaugos, kaip prielaida naudotis kuria nors pramoninės nuosavybės teise.“ Be to, Paryžiaus konvencija nustatė nacionalinių intelektinės nuosavybės teisių nepriklausomumo principą. Šis principas atskleidžiamas Paryžiaus konvencijos 4bis straipsnio pirmoje ir penktoje dalyse, kurios skamba taip: „Patentai, kuriems gauti padavė paraiškas Sąjungos šalių piliečiai įvairiose Sąjungos šalyse, yra nepriklausomi nuo patentų, gautų už tą patį išradimą kitose šalyse, įeinančiose ar neįeinančiose į Sąjungos sudėtį <...> Patentai, gauti remiantis prioriteto privilegija, galioja įvairiose Sąjungos šalyse tokiu pat terminu, kuriuo jie būtų galioję, jeigu paraiška jiems gauti būtų buvusi paduota ir jie išduoti be šios prioriteto privilegijos.“ Taigi iš šių dviejų nuostatų darytina išvada, kad patentai, išduoti vienoje Sąjungos⁴ valstybėje, yra laikomi nepriklausomais nuo patentų, gautų tam pačiam išradimui kitose valstybėse, neatsižvelgiant į tai, ar tos kitos valstybės yra Sąjungos narės, ar ne. Paryžiaus konvencija taip pat nustatė keletą minimalių pramoninės nuosavybės teisių apsaugos reikalavimų. Visos šios nuostatos atspindi siekį suderinti nacionalines intelektinės nuosavybės

⁴ Sąjunga – tai šalys, kurios pasirašė Paryžiaus konvenciją

sistemas ir taip užtikrinti vienodą minimalią apsaugą bet kurioje valstybėje, kuri yra pasirašiusi Paryžiaus konvenciją. Aišku, tai nereiškia, kad valstybės negali užtikrinti aukštesnio apsaugos lygio, skirto pramoninės nuosavybės teisėms, tačiau visos valstybės turi atitikti minimalius standartus, o aukštesnieji gali būti taikomi tik jau pačioje valstybėje, t. y. apsaugos prašantis subjektas savo intelektinės nuosavybės teises gali įgyvendinti tik tokias teises suteikiančioje valstybėje. Taigi, darytina išvada, kad Paryžiaus konvencijoje galima rasti teritorialumo principo užuominas (Kono, Jurčys, 2012, p. 24).

1.1.2 Berno konvencija

Praėjus maždaug trims metams po Paryžiaus konvencijos pirminio pasirašymo, buvo pasirašytas antras labai svarbus tarptautinis dokumentas, t. y. 1886 m. Berno konvencija. Berno konvencija buvo parengta Tarptautinės literatūros ir meno asociacijos (*pranc. Association Littéraire et Artistique Internationale*), kuri buvo įkurta 1878 m. Šiai asociacijai pirmininkavo žymiųjų literatūros kūrinių „Vargdieniai“ bei „Paryžiaus katedra“ autorius Viktoras Hugo. Originaliai šią tarptautinę sutartį pasirašė 10 šalių: Belgija, Haitis, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Liberija, Prancūzija, Šveicarija, Tunisas ir Vokietija. Šiandien dienai šią konvenciją yra ratifikavusios 179 šalys (WIPO-Administered Treaties), didžioji dalis valstybių taip pat yra ratifikavusios ir Paryžiaus konvenciją.

Berno konvencija novatoriška tuo, kad iki tol autorių teises užtikrinantys teisės aktai tarptautiniu lygmeniu nebuvo koordinuojami ir jų suteikiama apsauga įprastai veikė tik valstybėje, kurioje teisės aktas buvo išleistas. Todėl, pavyzdžiui, Prancūzijoje išleistam Prancūzijos piliečio kūriniui galiojo autorių teisės, tačiau jį galėjo kopijuoti ir parduoti bet kas Nyderlanduose. Taip pat pagal šį teisės aktą autorių teisės į kūrinius įsigalioja automatiškai nuo jų sukūrimo momento, nereikalaujant jų deklaruoti ar kitaip išviešinti. Subjektui, sukūrusiam literatūros ir meno kūrinius⁵, nereikia imtis aktyvių veiksmų, kad jo kaip autoriaus teisės būtų įregistruotos valstybėse, kuriose yra ratifikuota Berno konvencija. Tai reiškia, kad nuo to momento, kai literatūros ir meno kūrinys sukuriamas, t. y. įgauna materialią formą, jo

⁵ Berno konvencijos 2 straipsnio 1 dalis šią sąvoką apibrėžia taip: „Sąvoka „literatūros ir meno kūriniai“ apima kiekvieną literatūros, mokslo ir meno kūrinį, koks bebūtų jo išraiškos būdas ar forma: knygas, brošiūras ir kitus literatūros kūrinius; paskaitas, kalbas, pamokslus ir kitus tokios rūšies kūrinius; dramos ir dramos-muzikos kūrinius; choreografijos kūrinius ir pantomimas; muzikos kūrinius su tekstu ar be teksto; kinematografijos kūrinius, kuriems prilyginami analogiškais kinematografijai būdais gauti kūriniai; piešimo, tapybos, architektūros, skulptūros, graviravimo ir litografijos kūrinius; fotografijos kūrinius, kuriems prilyginami analogiškais fotografijai būdais gauti kūriniai; taikomosios dailės kūrinius; iliustracijas, žemėlapius, planus, eskizus ir plastikos kūrinius, susijusius su geografija, topografija, architektūra ar mokslu.“

autorius automatiškai įgyja teisę į visas autorių teises į kūrinį ir visus išvestinius kūrinius, nebent autorius jų aiškiai atsisakytų arba autorių teisės nustotų galioti. Užsienio autoriams suteikiamos tokios pat teisės į autorių teisių saugomą objektą kaip ir vietos autoriams bet kurioje Konvenciją ratifikavusioje valstybėje. Taigi, kaip matyti Berno konvencija sekė 1883 m. Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos pėdomis.

Taigi, kokia yra Berno konvencijos esmė ir jos įtaka intelektinės nuosavybės apsaugos reguliavimui? Kaip ir Paryžiaus konvencijos atveju, taip ir su Berno konvencija pirmiausia tikslinga būtų aptarti šio dokumento turinį ir esmines nuostatas. Berno konvencijos esminis turinys yra apibrėžiamas trimis pagrindiniais principais bei minimalia teiktina apsauga valstybėse, kurios yra prisijungusios prie Berno konvencijos. Kokie tie trys principai. Trumpai tariant: pirmajame principu teigiama, kad visos valstybės gerbs užsienio autorių teises ir elgsis su jomis taip, kaip elgiasi su savo nacionaliniais autorių teisių saugomais kūriniais. Antrasis principas teigia, kad autorių teisės yra prigimtines, grindžiamos kūrinio sukūrimu, ir joms nereikia registracijos ar paraiškos, kad šios teisės ir apsauga būtų pripažintos, nes jos suteikiamos automatiškai. Trečiame principu yra paaiškinama apsaugos termino ir apsaugos dydžio santykis. Bendrai teigiant intelektinės nuosavybės apsauga nepriklauso nuo to, ar kūrinys saugomas jo kilmės valstybėje, tačiau yra svarbi išimtis, t. y. jei Susitariančioji valstybė numato ilgesnį apsaugos terminą nei yra Berno konvencijoje ir kūrinys nustoja būti saugomas savo kilmės valstybėje, tai tokiu atveju šiam kūriniiui apsauga gali būti nesuteikta arba panaikinta Susitariančiojoje valstybėje nuo to momento, kai kūrinys netenka apsaugos savo kilmės valstybėje (Summary of the Berne Convention...).

Berno konvencijoje taip pat yra apibrėžti minimalūs apsaugos standartai, kurie yra susiję su saugotinais kūriniais ir teisėmis bei apsaugos trukme. Berno konvencijos 2 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad ši konvencija nustato minimalią apsaugą visiems kūriniais. Kalbant apie kūrinius, tai jų sąvoka buvo apibrėžta anksčiau (žr. 5 išnašą). Tačiau daug svarbesnis Berno konvencijos turinio aspektas yra tas, kad šiame teisės akte taip pat yra aiškiai įvardijama, kokios yra išimtinės autorių teisės. Šios teisės yra: teisė išversti kūrinius (8 straipsnis, 11 straipsnio 2 dalis 1), teisė viešai rašikiai skaityti literatūros kūrinius (11^{ter} straipsnio 1 dalies 1 punktas), teisė viešai skelbti tokių kūrinių atlikimą (11^{ter} straipsnio 1 dalies 2 punktas), teisė transliuoti (11^{bis} straipsnis 1 dalies 1 punktas), teisė atlikti kūrinio adaptacijas ir aranžuotes (12 straipsnis), teisė viešai atlikti dramos, dramos ir muzikos kūrinius, teisė atgaminti bet kokiū būdu ar forma (11 straipsnis 1 dalies 1 ir 2 punktai), teisė naudoti kūrinį kaip pagrindą

kinematografijos kūriniui ir teisė atgaminti, platinti, viešai atlikti ar viešai skelbti tą kinematografijos kūrinį (14 straipsnio 2 dalis).

Berno konvencijos 7 straipsnyje yra apibrėžiami terminai ir taisyklės skirtos kūrinio apsaugai po autoriaus mirties. Bendra taisyklė yra, kad autoriaus teisės yra saugomos visą jo gyvenimą (7 straipsnio 1 dalis) ir 50 metų po mirties (7 straipsnio 2 dalis). Tačiau yra kelios išimtys: anonimiškai ir pseudonimu paskelbtų kūrinių apsaugos terminas pasibaigia praėjus 50 metų po to, kai kūrinys teisėtai tapo prieinamas visuomenei. Tačiau jeigu pseudonimu paskelbto kūrinio autoriaus asmenybė nekelia abejonių, apsaugos terminas yra 50 metų. Jeigu anonimiškai ar pseudonimu paskelbto kūrinio autorius per anksčiau nurodytą terminą atskleidžia savo tikrąjį vardą, taikomas 50 metų apsaugos terminas. Sąjungos šalys neprivalo saugoti anonimiškai ir pseudonimu paskelbtų kūrinių, kai yra pakankamai pagrindo manyti, kad nuo jų autoriaus mirties praėjo 50 metų (7 straipsnio 3 dalis). O šio straipsnio 4 dalyje teigiama, kad: „Sąjungos šalių įstatymams suteikiama teisė nustatyti fotografijos ir taikomosios dailės kūrinių, saugomų kaip meno kūriniai, apsaugos terminą; tačiau šis terminas neturi būti trumpesnis kaip 25 metai, kurie skaičiuojami nuo tokio kūrinio sukūrimo datos.“ Taigi, trumpai toks yra Berno konvencijos turinys. Tačiau šis tarptautinis teisės aktas savyje slepia dar vieną labai svarbią taisyklę, skirtą taikytinos teisės intelektinės nuosavybės sričiai. Apžvelgiant Paryžiaus konvenciją jau minėtas intelektinės nuosavybės teisių teritorialumo principas taip pat buvo siejamas su kita taisykle, žinoma kaip *lex loci protectionis* (Fentiman, 2005, cituota Kono, Jurčys, 2012, p. 20).

Berno konvencija apskritai yra labai svarbus tarptautinės teisės dokumentas, kuris padeda nustatyti taikytiną teisę tarptautiniuose intelektinės nuosavybės ginčiuose. Viena svarbiausių šios konvencijos normų yra pateikta 5 straipsnio 2 dalyje, kurioje nustatyta, kad: „Naudojimuisi šiomis teisėmis ir jų įgyvendinimui negalioja jokie formalumai; toks naudojimas ir įgyvendinimas egzistuoja nepaisant to, ar kilmės šalyje yra kūrinio apsauga. Dėl to, nepaisant šios Konvencijos nuostatų, apsaugos ir teisinės gynybos būdus, kuriais autoriams leidžiama saugoti savo teises, reguliuoja tik tos šalies, kurioje tokios apsaugos reikalaujama, įstatymai.“ Būtent žodžiai „šalies, kurioje tokios apsaugos reikalaujama“ ir atskleidžia Berno konvencijoje įtvirtintą *lex loci protectionis* taisyklę, nes iš lotynų kalbos išvertus ši frazė reiškia „apsaugos vietos teisė“ (Fellmeth, 2011). Atkreiptinas dėmesys, kad ši formuluotė yra interpretuojama įvairiai ir tai kelia skirtingą šios taisyklės supratimą tarp

jurisdikcijų. Šioje darbo dalyje tai nebus nagrinėjama, skirtingos interpretacijos bus aptariamose vėlesnėse dalyse.

Taigi, Berno konvencija yra svarbi ne tik tuo, kad tai vienas pirmųjų tarptautinės teisės dokumentų, skirtų taikytinos teisės intelektinės nuosavybės sričiai, bet ir tuo, kad šiame dokumente yra įtvirtinta labai svarbi ir šiandien dienai aktuali *lex loci protectionis* taisyklė.

1.2 XX-XXI amžiaus teisės šaltiniai skirti reguliuoti intelektinės nuosavybės apsaugą ir jai taikytiną teisę

XX amžiaus pabaiga pasaulyje tampa ypatingas laikotarpis, nes pradeda griūti ilgus dešimtmečius Vakarų pasaulį kaustęs susiskaldymas. Tai lėmė Šaltojo karo, kuris oficialiai truko 1946-1991 metais, pabaiga ir geležinės uždangos kartu su Sovietų Sąjunga griuvimas. Pasauliui vėl reliatyviai tapus vieningu, o ES valstybių narių gretoms gausėjant, atsirado ir vis didesnis globalumo poreikis, o intelektinės nuosavybės apsaugos klausimai taip pat nelieka užantyje. Tai privedė prie modernių laikų teisės aktų, kurie skirti taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje, atsiradimui. Šie teisės aktai, skirtingai nei XIX amžiaus, skirti jau ne dvišaliams, o regioniniams ar net globaliems klausimams reguliuoti. Taigi, 1994 m. buvo pasirašyta TRIPS, o 2008 ir 2009 metais ES pradėjo galioti Roma I ir Roma II reglamentai. Visi šie dokumentai įnešė aiškumo į taikytinos teisės intelektinės nuosavybės apsaugai sritį.

1.2.1 TRIPS

Pasaulio prekybos organizacijos (toliau – **PPO**) TRIPS su visais priedais bei papildymais yra turbūt detaliausias ir išsamiausias tarptautinės teisės dokumentas dėl intelektinės nuosavybės. Šiame dokumente yra pateikiama informacija ir apibrėžiamos taisyklės, skirtos prekybai įvairiausiais protinės veiklos, kūrybos produktais, taip pat sprendžiant ginčus, susijusius su prekyba intelektine nuosavybe. Visos šios taisyklės, kurios yra TRIPS skirtos intelektinei nuosavybei, pateikiamos sistemoje, kuri apibrėžiama atsižvelgiant į inovacijas, technologijų judėjimą ir visuomenės gerovę (TRIPS 7 straipsnis). Taigi, trumpai tariant šis teisės aktas yra tarsi akceptas, kad teisinėje sferoje intelektinė nuosavybė yra glaudžiai susijusi su prekyba, o tai kapitalistiniame ir moderniame pasaulyje reikalauja subalansuotos intelektinės nuosavybės sistemos (TRIPS — Trade-Related Aspects of...), kuri kas be ko apima ir taikytinos teisės klausimus. Tuo šis dokumentas ir skiriasi nuo kitų iki šiol buvusių, nes pirmiausia, kaip minėta anksčiau, jis yra išsamiausias dokumentas, skirtas daugiašaliams susitarimams dėl intelektinės

nuosavybės, antra tai pirma sutartis, kurioje intelektinės nuosavybės teisė pirmą kartą įtraukta į daugiašalę prekybos sistemą, trečias aspektas, kuriuo TRIPS yra išskirtinė, t. y. joje yra numatyti vykdymo užtikrinimo procedūros, teisių gynimo priemonės ir ginčų sprendimo tvarka. Šis mechanizmas pasireiškia, pavyzdžiui, tuo, kad valstybės gali būti drausminamos taikant PPO ginčų sprendimo mechanizmą (Understanding The WTO: Settling Disputes...). Dėl ginčų sprendimo tvarkos 64 TRIPS straipsnis nukreipia į Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1994) XXII ir XXIII straipsnių nuostatas.

Žiūrint istoriškai, pasauliui tokio išsamaus dokumento kaip TRIPS prireikė maždaug praėjus 100 metų po Berno konvencijos pasirašymo, t. y. derybos dėl TRIPS prasidėjo 1986 m. ir truko beveik 10 metų – iki 1994 m. Dėl šio dokumento intensyviai derėjosi Tarptautinis intelektinės nuosavybės aljansas, remiamas pagrinde Europos Sąjungos ir Japonijos (Archibugi, Filippetti, 2010, p. 7). O po pirminio pasirašymo einant metams šis sutartis dar buvo papildyta priedais, skirtiems įvairioms sritims, kaip pavyzdžiui, medicinai ar biotechnologijoms.

Kadangi TRIPS vienija, tiek Paryžiaus konvencijos, tiek Berno konvencijos nuostatas, tai ir ši sutartis nustato minimalius standartus, pagal kuriuos valstybės savo viduje reglamentuoja intelektinės nuosavybės apsaugą, taikomą kitų PPO valstybių narių piliečiams. Šis aspektas įtvirtintas TRIPS 1 straipsnio 3 dalyje, kuris skamba taip: „Valstybės narės šioje Sutartyje numatyta režimą taiko kitų valstybių narių nacionaliniams subjektams. Konkrečios intelektinės nuosavybės teisės atžvilgiu kitų valstybių narių nacionaliniai subjektai turi būti suprantami kaip fiziniai ar juridiniai asmenys, atitinkantys kriterijus, pagal kuriuos gali gauti apsaugą, numatyta Paryžiaus konvencijoje (1967), Berno konvencijoje (1971), Romos konvencijoje ir Intelektinės nuosavybės sutartyje dėl integralinių mikroschemų, esantys iš PPO valstybių narių prisijungusių prie tų konvencijų.“ Konkrečiai TRIPS susitarime reikalaujama, kad PPO narės užtikrintų autorių teises, apimančias autorius ir kitus autorių teisių turėtojus, taip pat gretutinių teisių turėtojus (TRIPS II dalies 1 skyrius); prekės ženklus (TRIPS II dalies 2 skyrius); geografines nuorodas (TRIPS II dalies 3 skyrius); pramoninį dizainą (TRIPS II dalies 4 skyrius); patentus (TRIPS II dalies 5 skyrius); Integralinių mikroschemų topografijas (TRIPS II dalies 6 skyrius); komercines paslaptis (TRIPS II dalies 7 skyrius). Visų intelektinės nuosavybės teisių apsauga ir įgyvendinimas turi atitikti tikslus prisidėti prie technologinių naujovių skatinimo ir technologijų perdavimo bei sklaidos, siekiant abipusės naudos

technologinių žinių gamintojams ir naudotojams, taip, kad būtų skatinama socialinė ir ekonominė gerovė ir užtikrinama teisių ir pareigų pusiausvyra (TRIPS I dalies 7 straipsnis).

Taigi, apibendrintai TRIPS įtaka taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje pagrįde yra tokia, kad šis dokumentas įtraukia intelektinės nuosavybės teisę į daugiašalę prekybos sistemą bei pateikia vykdymo užtikrinimo procedūras, teisių gynimo priemones ir ginčų sprendimo tvarką.

1.2.2 Roma I ir Roma II reglamentai

Apibūdinus tarptautines sutartis, skirtas taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje, metas pereiti prie ES teisės. Šioje teisės sistemoje taikytinos teisės srityje didelį vaidmenį atlieka du reglamentai – Roma I ir Roma II pradėti taikyti vienas po kito su metų pertrauka. Abu šie teisės aktai yra glaudžiai susiję, nors iš pirmo žvilgsnio reguliuoja skirtingus dalykus.

Roma I reglamentas pradėtas taikyti 2009 m. gruodžio 17 d. Šiuo reglamentu yra reglamentuojamas taikytinos teisės pasirinkimas ES. Roma I reglamentas taikomas visoms ES valstybėms narėms, išskyrus Daniją. Taigi, kuriant Roma I reglamentą tikslas buvo ne tik suderinti teisės pasirinkimo taisyklės sutartyse, bet ir, taikant tam tikras apsaugos priemones, maksimaliai įgalinti šalis laisvai pasirinkti jų sutartiniams santykiams taikytiną teisę. Roma I reglamento 1 straipsnio 1 dalyje yra teigiama: „Šis reglamentas teisės kolizijos atvejais taikomas sutartinėms prievolėms civilinėse ir komercinėse bylose.“ Taigi, matyti, kad šis reglamentas konkrečiai taikomas situacijoms, kai yra įstatymų kolizija, sutartinėms prievolėms civilinėse ir komercinėse bylose. Pavyzdžiui, prekių pirkimo-pardavimo sutartyje yra neaiškumų dėl atsakomybės taikymo už sutarties netinkamą vykdymą, nes tai nebuvo aiškiai šalių aptarta sutartyje. Tokiu atveju Roma I reglamento 4 straipsnio 1 dalies a punktas teigia: „Tiek, kiek šalys nepasirinko sutarčiai taikytinos teisės pagal 3 straipsnį, ir nedarant poveikio 5–8 straipsnių taikymui, sutarčiai taikytina teisė nustatoma taip: a) prekių pardavimo sutarčiai taikoma pardavėjo įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė.“

Atkreiptinas dėmesys, kad nors iš pirmo žvilgsnio Roma I reglamentas yra panašus į 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kuriuo pakeistas 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

(toliau – **Briuselis I reglamentas (nauja redakcija)**)⁶, tačiau šie teisės aktai iš esmės reguliuoja skirtingus dalykus. Pastarasis nustato, kuris teismas gali nagrinėti konkretų ginčą. O Roma I reglamentas nustato kokia teisė turi būti vadovaujama aiškinant sutartis su tarptautiniu elementu. Būtent dėl šios priežasties Briuselis I reglamentas (nauja redakcija) nebus plačiau nagrinėjamas, nes jo esmė nėra taikytinos teisės reguliavimas.

Reglamentas Roma II taikytinas „Įstatymų kolizijos atvejais <...> nesutartinėms prievolėms civiliniuose ir komerciniuose santykiuose <...> nuo 2009 m. sausio 11 d.” (Roma II reglamento 1 ir 32 straipsniai). Šis teisės aktas svarbus tuo, kad Roma II reglamentas pirmą kartą įtvirtino idėją, kad šalys gali pasirinkti jų nesutartinėms prievolėms taikytiną teisę (Jamieson *et al.*, 2009, p. 2).

Nuo 2009 m. sausio 11 d., pradėjus taikyti Roma II reglamentą, ES atsiranda suderintas teisės normų rinkinys, reglamentuojantis teisės pasirinkimą civilinėse ir komercinėse bylose, susijusiose su nesutartinėmis prievolėmis, įskaitant specialias taisykles dėl delikto, konkrečių delikto kategorijų (šios kategorijos išvardintos Roma II reglamento 4-9 straipsniuose, kurie kalba apie bendrą taisyklę, atsakomybę už produktus, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, nesąžiningą konkurenciją ir konkurencijos laisvę ribojančius veiksmus ir t. t.) ir nepagrįstu praturtėjimu (Roma II reglamento 10 straipsnį). Taip pat šis teisės normų rinkinys mini su nepagrįstu praturtėjimu susijusius aspektus, kaip kad be tinkamo pavedimo atliktų veiksmų, susijusių su kito asmens reikalais, pavyzdžiui kito verslo reikalų valdymą arba bandymą daryti įtaką verslo reikalams neturint tam įgaliojimų (*lot. negotiorum gestio*) (Roma II reglamento 11 straipsnis) ir kaltę sudarant sutartį (*Culpa In Contrahendo...*, 2020) (*lot. culpa in contrahendo*) (Roma II reglamento 12 straipsnis). Atkreiptinas dėmesys, kad iki Roma I reglamento tos pačios nuostatos buvo įtvirtintos 1980 m. Romos konvencijoje, kurią pakeitė jau minėtasis Roma I reglamentas. Taigi, dėl šios savo prigimties šie reglamentai kai kuriomis nuostatomis persidengia, pavyzdžiui abu reglamentai kalba apie pasirinkimo teisę (Roma I reglamento 3 straipsnis ir Roma II reglamento 14 straipsnis) ir todėl atrodo, kad jie iš esmės yra apie tą patį. Visgi esminis skirtumas tarp šių reglamentų yra tai, kad Roma I reglamentas taikomas sutartinėms prievolėms, o Roma II reglamentas taikomas nesutartinėms prievolėms (Legg *et al.* 2010, p. 1). O kokie gi šių reglamentų panašumai. Kai kurie ryškesni šių

⁶ Reglamentas „Briuselis I“ toliau taikomas procesams, pradėtiems prieš 2015 m. sausio 10 d. įsigaliojant Reglamentui 1215/2012 (dėl išsamesnės informacijos žr. Reglamento 1215/2012 66 straipsnį).

reglamentų panašumai yra išvardinti Tarptautinio arbitražo advokatų kontoros ACERIS LAW straipsnyje pavadinimu „Rome I, Rome II, Applicable Law and International Arbitration“, kurio pagrindiniai aspektai yra aptarti žemiau.

Abiejuose Romos reglamentuose pripažįstama šalių laisvė pasirinkti taikytiną teisę. Roma I reglamento 3 straipsnio 1 dalyje yra teigiama, kad „Sutarčiai taikoma šalių pasirinkta teisė“ ir labai panaši formuluotė yra randama Roma II reglamento 14 straipsnio 1 dalyje: „Šalys gali susitarti nesutartinėms prievolėms taikyti savo pasirinktą teisę.“ Taip pat abiejuose Romos reglamentuose pripažįstama nacionalinės teisės imperatyvų viršenybė. Tai atsispindi Roma I reglamento 9 straipsnio 2 dalyje, kuriame teigiama, kad „Jokios šio reglamento nuostatos negali riboti ginčo nagrinėjimo vietos teisės viršesnių privalomų nuostatų taikymo“ ir Roma II 16 straipsnyje, kurio turinys yra toks: „Nė viena šio reglamento nuostata neriboja teismo vietos teisės nuostatų taikymo tuo atveju, jeigu jos yra imperatyvios, nepaisant nesutartinei prievolei taikytinos teisės.“ (Rome I, Rome II, Applicable Law... 2020)

Be to, abu Romos reglamentai taikomi visuotinai. Tai reiškia, kad kai prievolė patenka į Roma I arba Roma II taikymo sritį, bet kuri teisė, nurodyta kaip taikytina pagal jų kolizines normas arba šalių pasirinkimu, t. y. „<...> nurodyta teisė taikoma net jei ši teisė nėra valstybės narės teisė“ (Roma I reglamento 2 straipsnis ir Roma II reglamento 3 straipsnis). Kitaip tariant, pagal Romos reglamentus ES teismai gali būti raginami taikyti ne ES teisę.

Taigi, šie du reglamentai ES taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje duoda tai, kad, jeigu ginče dėl sutartinės ar nesutartinės prievolės kyla teisės normų kolizija, atsiranda tam tikras kelrodis ginčo šalims, kuris padeda išspręsti šią konfliktinę teisės situaciją. Visai tai įneša tam tikro aiškumo ir saugumo ES taikytinos teisės srityje.

1.2.3 Kioto gairės

Apžvelgiant istorinius, daug įtakos taikytinai teisei intelektinės nuosavybės teisės srityje padariusius tarptautinės teisės šaltinius galima įžvelgti vieną tendenciją. Šioje srityje teisės sistemos Vakarų pasaulyje nėra linkusios sparčiai vystytis ir modernėti. Todėl nėra ko stebėtis, kad, gyvenant šiuolaikiniame moderniame ir globaliame pasaulyje, kuriame internetas gyvenimas yra realaus pasaulio atspindys, tradicinės geografinės jurisdikcinės sienos išblunksta ir tampa nebeaiškios. Tai leidžia daugelį veiksmų atlikti bei teises įgyvendinti daugiajurisdikciniu lygmeniu, todėl taikytinos teisės sistema nevisai atliepia esamus naujus

poreikius ir iššūkius. Tokių poreikių ir iššūkių pavyzdžiai yra pateikti šio darbo įžangoje (žr. 4 puslapį). Tačiau nors įstatymų leidėjai ir atsilieka, visgi teisės mokslininkai siūlė minkštosios teisės šaltinius, kurie padėtų bent jau lokaliu lygmeniu suvienodinti intelektinės nuosavybės klausimus. Šie šaltiniai buvo CLIP principai, skirti ES, bei ALI principai skirti JAV. Bet net ir šie minkštosios teisės šaltiniai nespėdė globalių problemų, susijusių su intelektine nuosavybe ir tarptautine private teise. Vienintelis globalių gairių rinkinys, kuris padėtų visame pasaulyje spręsti vis dažniau kylančius daugiajurisdikcinius klausimus, buvo išleistas 2020 m. gruodžio 13 d. Kioto mieste pavadinimu „Kioto gairės dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės“. Atkreiptinas dėmesys, kad gairių formatas pasirinktas neatsitiktinai. Dar 1992 metais Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija siekė sukurti vieną bendrą konvenciją, kuri išspręstų klausimus dėl tarptautinės teismų jurisdikcijos ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (Jurisdiction Project...). Tačiau tikslo priimti išsamų dokumentą, kuriuo būtų suderinti tarptautinės jurisdikcijos ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo pagrindai, nepavyko (Kono, Jurčys, 2012, p. 24). Todėl Kioto gairių autoriai ir pasirinko minkštosios teisės formatą, vien tam, kad šis dokumentas nenustatytų imperatyvų ir kiekviena pasaulio valstybė galėtų šias gaires taikyti tiek, kiek atrodo tinkama ir patogu. Taip pat galima matyti, kad vieningos taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje poreikis nuo pat Šaltojo karo pabaigos yra išaugęs, nes pasaulis tiek geopolitiniu, tiek technologiniu lygmeniu darosi vis labiau globalus ir be galo persipynęs.

Kaip minėta anksčiau, Kioto gairių projektas skiriasi nuo prieš tai buvusių CLIP ar ALI tuo, kad ištisą dešimtmetį teisės mokslininkai iš skirtingų jurisdikcijų ir teisės tradicijų šalių dirbo prie šių gairių. Darbas buvo grindžiamas teismų praktikos analize, kuri susijusi su kelių valstybių jurisdikcija, taip pat buvo remiamasi ankstesniais Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos projektais, taip pat keliomis akademinėmis iniciatyvomis, skirtomis sukurti teisės aktus globaliai jurisdikcijai bei buvo konsultuojamasi su Pasauline intelektinės nuosavybės organizacija ir Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija (Kono *et al.*, 2021, p. 2).

Kioto gairės yra sudarytos iš 35-ių gairių, kurios suskirstytos į keturias dalis. Jos yra: bendrosios nuostatos, jurisdikcija, taikytina teisė, pripažinimas ir vykdymas. Primintina, kad, atsižvelgiant į darbo tikslumą, pagrindinis dėmesys šiame darbe yra fokusuojamas į taikytinos teisės dalį, kuri apima nuo 19-os iki 31-osios gairės, tačiau ne visos nuostatos bus vienodai detalios aptariamoms.

Patys Kioto gairių autoriai apie šį dokumentą išsakė tokias mintis: „pripažindamos, kad intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimas pasauliniame informacinės visuomenės kontekste kelia naujų iššūkių tradiciniams sandorių struktūrizavimo ir tarptautinių ginčų sprendimo modeliams, įvertindamos teisinio tikrumo dėl teismų jurisdikcijos ir taikytinos teisės užtikrinimo svarbą ir naudą, taip pat skatindamos bendradarbiavimą, kad būtų pagerintas tarpvalstybinis teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose, susijusiose su intelektinės nuosavybės reikalavimais, pripažinimas ir vykdymas, įsitikinusios, kad pavyzdinių nuostatų dėl tarptautinės privatinės teisės aspektų, susijusių su intelektine nuosavybe intelektinės nuosavybės aspektų, kuriomis būtų galima vadovautis aiškinant ir reformuojant nacionalinius teisės aktus ir tarptautinius dokumentus, padeda kurti patikimesnę tarptautinę teisę ir tarptautinius teisės aktus bei prognozuojamą teisinę sistemą (ILA Committee On Intellectual Property..., 2020).

Kioto gairės yra taikomos civilinėms ir komercinėms byloms, susijusioms su intelektine nuosavybe, kuri apima autorių teises ir gretutines teises, patentus, naudinguosius modelius, augalų dauginimo teises, pramoninius dizainus, integruotą pramoninį dizainą integriniam grandynui, prekės ženklus ir panašias teises, ir kurios yra susijusios su daugiau nei vienos valstybės jurisdikcija (Kioto gairių 1 gairės 1 dalis ir 2 gairės 1 dalis). Vieni iš Kioto gairių autorių prof. dr. Alexander Peukert ir prof. dr. Benedetta Ubertazzi Kioto gairių bendrosios dalies aiškinamajame straipsnyje, kurio pavadinimas „International Law Association’s Guidelines on Intellectual Property and Private International Law (“Kyoto Guidelines”): General Provisions“ teigė, kad Kioto gairės yra specializuotos būtent tokiems daugiajurisdikciniams klausimams spręsti, todėl kiekvieną kartą taikant Kioto gaires reikia įvertinti, ar yra Kioto gairių 1 nuostatos 1 dalyje nustatyti kriterijai. Šie kriterijai yra trys. Teisinių veiksnių pagrindas turi būti: 1) civilinis ir komercinis, o ne viešosios teisės, klausimas; 2) šis klausimas turi būti susijęs su intelektinės nuosavybės teisėmis, kaip apibrėžta 2 gairės 1 dalyje; 3) jis turi būti susijęs su daugiau nei viena valstybe, t. y. jis turi turėti tarptautinį elementą. Jeigu nėra tenkinamas bent vienas iš šių trijų reikalavimų, Kioto gairės neturi būti taikomos, nes nėra tarptautinės jurisdikcijos ir tokiu atveju tai paprasčiausiai nėra šių gairių taikymo ribose. Taigi, tokiu atveju, taikytinos teisės ir pripažinimo bei vykdymo klausimai arba iš viso nesvarstyti pagal Kioto gaires, dėl tarptautinio elemento nebuvimo, arba turėtų būti sprendžiami remiantis kitais tarptautinės privatinės teisės aktais, reglamentuojančiais intelektinės nuosavybės sritį. Tačiau yra išimtys, kurios leidžia taikyti Kioto gaires, kai

klausimas nėra ekskluzyviškai tik apie intelektinę nuosavybę, t. y. šios gairės gali būti taikomos *mutatis mutandis* ieškiniams, grindžiamiems nesąžininga konkurencija, jei klausimas kyla dėl tų pačių aplinkybių, kurios susijusios su pažeistomis intelektinės nuosavybės teisėmis, taip pat ir dėl neatskleistos informacijos apsaugos (Kioto gairių 1-osios gairės 2 dalis).

Kalbant apie jurisdikciją, tai bendra taisyklė yra tokia, jog atsakovui turėtų būti taikoma valstybės, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismų jurisdikcija. Teismų jurisdikcija turi būti teritoriškai neribota (Kioto gairių 3-osios gairė). Anot prof. dr. Alexander Peukert ir prof. dr. Benedetta Ubertazzi „Teritoriškai neribotos“ frazė Kioto gairių kontekste reikia suprasti kaip kad atsakovo teismo jurisdikcija iš esmės yra teritoriškai neribota. Reikalavimus dėl galiojimo tam tikromis sąlygomis ir su tam tikrais apribojimais gali spręsti ne registracijos valstybės teismai (Kioto gairių 11 gairė), o tam tikri kelių valstybių pažeidimai gali būti sprendžiami taikant tik valstybės (-ių), turinčios (-ių) ypač glaudų ryšį su visuotiniu pažeidimu, teisę ar įstatymus (Kioto gairių 26-oji gairė). Toks supratimas remiamas idėja, kad nors intelektinės nuosavybės klausimai daro didelę įtaką vartotojų visuomenei, t. y. viešajam interesui, ir iš esmės tokių klausimų jurisdikcija turėtų būti ribojama tik vartotojų geografinė vietoje, kuri įprastai apima vienos valstybės teritoriją, tačiau savo prigimtimi, intelektinė nuosavybė visgi yra privačios asmens teisės, dėl kurių pirmiausia kyla civiliniai ir komerciniai ginčai (Peukert, Ubertazzi, 2021, p. 6). Šioje vietoje dar vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad iki šiol vyrauja požiūris, kad vartotojai dažniausiai yra siejami su tam tikra geografinė vietoje, tačiau tokia prielaida šiandien dienai yra klaidinga. Kaip šio darbo autoriaus minėta anksčiau, šiuolaikinis pasaulis yra labai glaudžiai susijęs su virtualia realybe, t. y. internetu, o tai naikina įprastines geografines sienas, o tuo pačiu ir tradicines teisės taikymo ir jurisdikcijos apibrėžtis. Todėl Kioto gairių 3-ojoje gairėje esanti frazė „teritoriškai neribota“ teismų jurisdikcija yra sveikintina, moderni ir atspindintį realius poreikius.

Taigi, Kioto gairės, nors ir yra minkštosios teisės šaltinis, tačiau jų pritaikymo potencialas yra labai didelis, tiek ES, tiek kituose pasaulio regionuose. Pagrindinė to priežastis yra tai, kad šios gairės buvo sukurtos po dešimtmetį trukusių diskusijų, kuriose dalyvavo JAV, ES, Pietų Korėjos ir Japonijos teisės mokslininkai, kurių tikslas buvo sukurti dokumentą, skirtą visam globaliam pasauliui spręsti daugiajurisdikcinius klausimus ir teisės kolizijų situacijas, susijusias su intelektine nuosavybe ir tarptautine private teise.

Trumpai aptarus teisės šaltinius, kurie turėjo ir turės įtakos taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje ES, galima daryti išvadą, kad XIX amžiuje įvyko lūžis teisinėje sistemoje bei žmonių mentalitete ir buvo prieita prie išvados bei konkrečių sprendimų, kad yra reikalinga globali apsauga industriniams bei meno ir literatūros kūriniams. XXI amžiaus trečiame dešimtmetyje taip pat susiduriame su panašia situacija – teisės mokslininkai siūlo konkrečius sprendimus ir teikia pavyzdinius dokumentus kaip Kioto gairės tam, kad būtų suformuota ir suvienodinta pasaulinė taikytina teisė intelektinės nuosavybės srityje.

2. Kioto gairių taikytinos teisės dalies normų analizė ir jų santykis su ES teise.

Prof. dr. Marie-Elodie Ancel, prof. dr. Nicolas Binctin, prof. dr. Josef Drexl, prof. dr. Mireille van Eechoud, prof. dr. Jane C Ginsburg, prof. dr. Toshiyuki Kono, prof. dr. Gyoocho Lee, dr. Rita Matulionyte, prof. dr. Edouard Treppoz, prof. dr. Dário Moura Vicente (toliau – **Komentaro autoriai**) straipsnyje „International Law Association’s Guidelines on Intellectual Property and Private International Law (“Kyoto Guidelines”): Applicable Law“ apie Kioto gairių taikytinos teisės dalį yra pasakę, kad šioje dalyje yra pateikiami principai dėl teisės pasirinkimo tarptautiniuose intelektinės nuosavybės santykiuose. Gairėse įtvirtinama tradicinė *lex loci protectionis* taisyklė, kuri taikoma klausimams, susijusiems su intelektinės nuosavybės teisių egzistavimu, perleidimu, apimties apibrėžimu ir pažeidimais. Taip pat *lex loci protectionis* taisyklė, pagal gairių logiką, yra taikoma taikytinai teisei, kai kalbama apie pirminę registruotų teisių nuosavybę. Pirminę nuosavybę ir teisių suteikimą įtvirtina Kioto gairių 20 gairė. Joje teigiama, kad pirminę autorių teisių nuosavybę reglamentuoja valstybės, glaudžiausiai susijusios su kūrinio sukūrimu, teisė. Situacijoms, susijusioms su sutartimis, Kioto gairės nurodo šalių laisvės pasirinkti taikytiną teisę principą (Kioto gairių 21 gairės 1 dalis). Taip pat taikytinas teisės dalyje yra nurodomos taisyklės ir principai, kuriais reikia vadovautis, esant intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams.

Taigi šio darbo autoriaus nuomone Kioto gairių taikytinos teisės dalyje svarbiausios nuostatos yra įtvirtintos šiose gairėse: egzistavimas, taikymo sritis ir perkeliamumas (Kioto gairių 19-oji gairė), pradinė nuosavybė ir teisių suteikimas (Kioto gairių 20-oji gairė), pasirinkimo laisvė (Kioto gairių 21-oji gairė), pasirinkimo nebuvimas (Kioto gairių 22-oji gairė), pagrindinė pažeidimo taisyklė (Kioto gairių 25-oji gairė) bei daugiajurisdikciniams pažeidimams taikytina teisė (Kioto gairių 26-oji gairė). Toliau bus pateikiama detali šių gairių analizė ir jų santykis su ES teise.

2.1 *Lex loci protectionis*

Kioto gairių 19-oje gairėje yra pasakyta, kad: „Intelektinės nuosavybės teisės egzistavimui, galiojimui, registracijai, trukmei, perleidimui ir apimčiai bei visiems kitiems su pačia teise susijusiems klausimams nustatyti taikoma valstybės, **kurios** siekiama apsaugos, teisė.“ Formuliuotė „valstybė, kurios siekiama apsaugos" yra neatsitiktinai parinkta, nes teisės mokslininkų siekis buvo šią formuliuotę atskirti nuo Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje vartojamos formuliuotės „valstybė, kurioje prašoma apsaugos" ir naudoti panašią kaip yra pateikiama Roma II reglamente. Šioje vietoje darbo autorius nori atkreipti dėmesį, kad lietuvių kalba, aiškinant šią Kioto gairių autorių žodžių pasirinkimą, trukdo aiškiam ir tiksliam tokių motyvų pasirinkimo supratimui. Pažymėtina, kad Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalies ir Roma II 8 straipsnio 1 dalies normų anglų kalba redakcijoje yra matyti aiškus formuluočių skirtumas, kurio, deja, lietuvių kalboje akivaizdžiai pastebėti negalima. Šis kalbų skirtumas pateikiamas žemiau esančioje lentelėje:

Anglų kalba	Lietuvių kalba
Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje yra formuliuotė: „by the laws of the country where protection is claimed.“	Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje yra formuliuotė: „tik tos šalies, kurioje tokios apsaugos reikalaujama, įstatymai.“
Roma II reglamento 8 straipsnyje formuliuotė yra: „the law of the country for which protection is claimed.“	Roma II reglamento 8 straipsnyje formuliuotė yra: „taikoma šalies, kurioje reikalaujama apsaugos, teisė.“

Todėl toliau analizuojant šių formuluočių reikšmę prioritetą teikiant angliškam normų variantui. Šią žodžių „kurioje“ (*angl.* „*where*“) ir „kurios“ (*angl.* „*for which*“) pasirinkimą grindžia ir patys Komentaro autoriai teigdami, kad formuliuotė „valstybė, kurios prašoma apsaugos" yra kruopščiai parinkta, ypač siekiant ją atskirti nuo Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje vartojamos formuliuotės „valstybė, kurioje prašoma apsaugos", nes pastaroji formuliuotė nebūtinai reiškia teisės pasirinkimo principą. Be to, Berno konvencijos formuliuotė gali būti aiškinama kaip nuoroda į *lex fori*⁷, o ne į *lex loci protectionis*. Kaip jau buvo minėta

⁷ *Lex fori* tiesiogiai iš lotynų kalbos yra verčiama, kaip teismo, kuriame iškelta byla, teisė (<https://www.merriam-webster.com/legal/lex%20fori>). Kitaip tariant pasirinkdamas taikytiną teisę, jurisdikciją turintis teismas nustato, kokią teisę taikyti byloje, kuri susijusi su užsienio šalimis, užsienio sandoriais arba keliais užsienio elementais (<https://www.britannica.com/topic/conflict-of-laws/Choice-of-law#ref992203>).

šio darbo 1.1.2 dalyje Berno Konvencijos 5 straipsnyje yra įtvirtinta *Lex loci protectionis* taisyklė. Esmė yra žodžiuose „kurioje tokios apsaugos reikalaujama“, kuriuos galima rasti 5 straipsnio 2 dalyje. Tačiau šie žodžiai ir kelia daugiausiai klausimų, nes teisės mokslininkai daugybę metų ginčijosi kaip reiktų interpretuoti šią frazę, o tai lėmė skirtingus supratimus. prof. dr. Ramūno Birštono 2008 m. straipsnyje pavadinimu „Taikytinos teisės nustatymo aspektai autorių teisių pažeidimų bylose“ taip pat yra išsakyta, kad Berno konvencijoje esanti formuluotė kelia nemažai diskusijų tarp teisės mokslininkų ir teisės praktikų. Pirmiausia Ramūnas Birštonas teigia, kad vieni autoriai, kaip kad Stephen M. Stewart 1989 m. knygoje „International copyright and neighbouring rights“ teigia, kad Berno konvencija įtvirtina *lex fori*, tai yra teismo vietos valstybės teisės principą. Ši interpretacija remiasi pažodiniu Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalies suvokimu. Tačiau *lex fori* interpretacija susilaukia ir kritikos iš tokių autorių kaip Mireille van Eechoud, kuri išsakyta knygoje „Choice of Law in Copyright and Related Rights: Alternatives to the Lex Protectionis“. *Lex fori* kritikai remiasi tokiais argumentais, kad įprastinėse situacijose, kai kyla ginčas tarp šalių, tai ieškovas nebūtinai teiks procesinį dokumentą, t. y. ieškinį, valstybėje, kurioje buvo pažeistos jo kaip autoriaus teisės. Toks asmuo gali kreiptis į kitos, ieškinio tikslingumui labiau tinkamos, valstybės teismą. Tokį ieškovo pasirinkimą gali lemti įvairios aplinkybės, pavyzdžiui, atsakovo gyvenamoji vieta arba atsakovo reikšmingos dalies turto faktinė buvimo vieta. Tokiu atveju *lex fori* taikymas galėtų lemti visiškai neteisingą teisminių procesų rezultatą, nes tai, kas laikoma pažeidimu teismo vietos valstybėje, gali nebūti pažeidimu ten, kur veiksmas atliktas. Taigi, tai lemtų, kad kūrinių naudotojai turėtų įvertinti, ar jų veiksmai atitinka teisę ne tik valstybėje, kurioje jie veikia, bet ir numatyti visas kitas valstybes, kurias galėtų paveikti kūrinių naudojimas, ir ten galimus ginčus (Birštonas 2008, 87 p.). Dėl *lex fori* nevienareikšmio interpretavimo pasisakė ir lekt. dr. Paulius Jurčys, LL.M. ir prof. dr. Toshiyuki Kono publikacijoje pavadinimu „General Report (Intellectual Property and Private International Law)“, kurios pagrindas yra daugybės pasaulio šalių nacionalinės teisės ataskaitos. Joje teigiama, kad ilgus dešimtmečius dėl šios nuostatos aiškinimo kildavo ginčų. Formuluotė „kurioje tokios apsaugos reikalaujama“ dažnai vadinama įtvirtinančia *lex loci protectionis*. Tačiau autoriai atkreipia dėmesį, kad atsiranda ir teigiančiųjų, kad saugančios šalies teisė nebūtinai turi sutapti su *lex fori*, ypač tais atvejais, kai teismas įgyvendina tarptautinę jurisdikciją užsienio valstybėse padarytiems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams. Todėl norint išvengti tokių klaidinančių interpretacijų naujausiuose teisiniuose dokumentuose *lex loci protectionis* taisyklė yra įvardijama fraze

„šalies, kurios prašoma apsaugos, teise". Kaip pavyzdį galima pateikti Roma II reglamentą bei minkštosios teisės šaltinius CLIP principus ir ALI principus (Kono, Jurčys, 2012, p. 25). Taigi, šio darbo autorius sutinka su Ramūno Birštono nuomone, kad tokia situacija, kai kūrinio naudotas turėtų įvertinti savo veiksmų pasekmės visose galimose valstybėse, yra nesąžininga. Šiandien dėka pažangiausių technologijų (*angl. cutting edge technologies*), kaip pavyzdžiui, virtualios realybės populiarėjimas, debesų (*angl. cloud*) laikmenos diegimas verslo ir asmeniniame gyvenime, blokų grandinės (*angl. blockchain*) pritaikymo galimybių plėtojimo ir to paties interneto buvimo kiekvienoje mūsų gyvenimo srityje, asmuo, kuris naudoja svetimus kūrinius, turėtų praktiškai neįmanomą misiją numatyti, kurias pasaulio jurisdikcijas toks jo elgesys gali liesti. Todėl yra teigiamai vertinamas Kioto gairių autorių pasirinkimas naudoti „valstybė, kurios siekiama apsaugos“ formuluotė, kuri dar be ko yra tapati Roma II reglamente įtvirtintai. Komentaro autoriai kaip ir Ramūnas Birštonas laikosi vieningos nuomonės, kad vis tiek Berno konvencijos formuluotė galimai gali būti suprasta kaip *lex fori* taisyklė, o šių gairių tikslas yra kaip tik palengvinti visame pasaulyje taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje supratimą. Todėl nenuostabu, kad buvo pasirinktas modernesnis ir naujesnis ES Roma II reglamentas, kuris pateikia tinkamesnę formuluotę. Toks sprendimas šio darbo autoriaus nuomone yra sveikintinas.

Kioto gairės 19-oji gairė taip pat išsprendžia ir kitą Berno konvencijos formuluotės įvairialypį interpretavimą, kuris skirtingų jurisdikcijų buvo skirtingai suprantamas. Šiuo atveju yra kalbama apie pačios apsaugos apimtį ir kokioms autorių teisėms apsauga turėtų būti taikoma. Ši formuluotė vėlgi yra susijusi su Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalimi, kurioje matyti tokia formuluotė: „<...> apsaugos ir teisinės gynybos būdus, kuriais autoriams leidžiama saugoti savo teises...“. Šioje vietoje kyla diskusijos dėl formuluotės „apsaugos ir teisinės gynybos būdus“. Jau minėtame Ramūno Birštono straipsnyje yra apžvelgtos skirtingų jurisdikcijų interpretacijos. Pavyzdžiui, šią formuluotę galima suprasti, kad turima omenyje teisių apimtis ir teisių gynyba, tačiau neminimi autorių teisės egzistavimo ir pirminio subjekto klausimai. Toks supratimas vyrauja JAV⁸, kurių teisininkai mano, kad taikant *lex protectionis* yra nustatoma autorių teisių apimtis ir pažeidimas, tačiau pirminio autorių teisių subjekto klausimas turi būti svarstomas taikant *lex originis* taisyklę. O ES valstybės narės, konkrečiai, pavyzdžiui, Vokietijos teismai savo praktikoje laikosi nuostatos, kad taikant *lex protectionis*

⁸ Kaip pavyzdys yra pateikta Jungtinių Valstijų Antrosios apygardos apeliacinis teismo byla *Itar-Tass Russian News Agency v Russian Kurier, Inc.*, 153 F3d. 82, 90 (2nd Cir. 1998).

nustatomi visi su autorių teisių pažeidimu susiję klausimai⁹ (Birštonas 2008, p. 87). Šias skirtingas intelektinės nuosavybės apsaugos taikymo interpretacijas taip pat apžvelgė ir lekt. dr. Paulius Jurčys, LL.M. bei prof. dr. Toshiyuki Kono jau minėtojo publikacijoje. Joje teigiama, kad kai kurie nacionaliniai pranešėjai, kaip kad Belgijos Karalystė, nurodė, kad tiek teorijoje, tiek teismų praktikoje vyrauja požiūris, kad Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalis taikoma visiems su autorių teisėmis susijusiems klausimams. Kita vertus, ne visi pritaria tokiam plačiam šios konvencijos 5 straipsnio 2 dalies taikymo srities aiškinimui. Kai kurių šalių atstovai teigė, kad *lex originis* taisyklė turi būti taikoma tokiems klausimams, kaip autorių teisių galiojimas ar pradinė nuosavybė ir kitiems susijusiems klausimams. Pavyzdžiui, Berno Konvencijos 6bis straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „Teisinės gynybos būdus šiame straipsnyje numatytiems teisėms apsaugoti reguliuoja šalies, kurioje reikalaujama apsaugos, įstatymai“. Arba konvencijos 7 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad apsaugos terminus „reguliuoja įstatymai tos šalies, kurioje reikalaujama apsaugos; tačiau jei šios šalies įstatymai nenumato ko kita, terminas negali būti ilgesnis nei kūrinio kilmės šalyje nustatytasis“. Taigi matome, kad Berno konvencija suteikia valstybės laisvės nustatyti kitokį terminą, tačiau prioritetinius rėmus vis tiek nustato kūrinio kilmės valstybė, nes konvencija draudžia nustatyti ilgesnius apsaugos terminus (Kono, Jurčys, 2012, p. 25). Be to, komentaro autoriai pridėda, kad kalbant apie kitas teises, kurios neatsiranda dėl registracijos atveju *lex loci protectionis* pasireiškia valstybės, kuri pripažįsta atitinkamą teisę, teise. Pačių Kioto gairių 19-oje gairėje yra pasakyta, kad valstybės, kurios siekiama apsaugos, teisė yra taikoma intelektinės nuosavybės teisės egzistavimui, galiojimui, registracijai, trukmei, perleidimui ir apimčiai bei visiems kitiems su pačia teise susijusiems klausimams. Kioto gairėse intelektinės nuosavybės teisės nuosavybės aspektai atskiriami nuo sutartinių susitarimų, t. y. 19-oji gairė konkrečiai skirta nuosavybės teise priklausantiems intelektinės nuosavybės teisės aspektams (Kono *et al*, 2021 p. 45).

Apibendrintai, remiantis lekt. dr. Pauliaus Jurčio, LL.M. ir prof. dr. Toshiyuki Kono publikacija, galima teigti, kad Kioto gairių 19-oje gairėje įtvirtinta *lex loci protectionis* taisyklės poreikį geriausiai galima paaiškinti tuo, kad nacionaliniai intelektinės nuosavybės apsaugos įstatymai skiriasi, o tai lemia, kad subjektui, kuriam priklauso autoriaus teisės bei tam subjektui, kuris gali būti atsakovas ginče, suteikiama apsauga ir procedūriniai mechanizmai priklauso nuo konkrečios valstybės. Vadinasi, ši taisyklė turi būti kuo aiškiau

⁹ Kaip pavyzdys yra pateikta Vokietijos federacinio aukščiausiojo teismo nagrinėta byla BGH (17. 6. 1992, IZR 182/90, „Alf“) BGHZ 118, 394

suprantama. Deja, tarptautinės teisės aktuose ši sąvoka nėra aiškiai ir nedviprasmiškai apibrėžta, todėl skirtingos jurisdikcijos, nevienodai interpretuoja ir taiko *lex loci protectionis*. Taip pat publikacijos autoriai teigia, kad *lex loci protectionis* taisyklė nėra gerai suderinama su daugiajurisdikciniais intelektinės nuosavybės pažeidimais, kai vienoje valstybėje atlikti pažeidimo veiksmai sukelia žalą trečiojoje valstybėje, ypač intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo skaitmeninėje aplinkoje atveju (Kono, Jurčys, 2012, p. 25).

Taigi, darytina išvada, kad Kioto gairių 19-oji gairė su savu *lex loci protectionis* taisyklės supratimu ir apibrėžtimi yra pažangi ir išsprendžianti daugelį diskusijų, kurias yra sukėlę oficialūs tarptautinės teisės šaltiniai skirti taikytinai teisei intelektinės nuosavybės srityje. Kioto gairių autoriai pasirinko *lex loci protectionis* formuluotę kildinamą iš ES teisės, t. y. iš Roma II reglamento. Todėl natūraliai darytina išvada, kad šių gairių autoriai remiasi būtent ES teise ir jos teisės mokslininkų interpretacijomis formuluojant pirmąją ir pamatinę Kioto gairių taikytinos dalies gairę, t. y. 19-ąją. Konstatuotina, kad ši gairė yra suderinama su dabartine ES teisės sistema ir joje esančia taikytina teise. 19-oji gairė netgi papildo ES teisę ir suteikia konkrečių pavyzdžių, kaip ES gali įsiliesti į bendrą globalios intelektinės nuosavybės apsaugos sistemą.

2.2 Pirminė nuosavybė ir teisių perėmėjai

Pirminės nuosavybės ir teisių perėmimo nuostatą įtvirtina Kioto gairių 20-oji gairė. Šioje gairėje galima išvelgti kelis aspektus. Pirmiausia yra teigiama, kad „Įregistruotų intelektinės nuosavybės teisių, neregistruotų prekių ženklų ir neregistruotų dizainų pradinę nuosavybę reglamentuoja valstybės, kurios prašoma apsaugos, teisė“ (Kioto gairių 20 gairės 1 dalies (a) punktas). Antras teiginys yra, kad „Pradinę nuosavybės teisę į autorių teises reglamentuoja valstybės, glaudžiausiai susijusios su kūrinio sukūrimu, teisė. Preziumuojama, kad tai yra valstybė, kurioje objektą sukūręs asmuo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą kūrinio sukūrimo metu. Jeigu saugomą objektą sukūrė daugiau nei vienas asmuo, jie gali pasirinkti vienos iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybių teisę kaip pradinę nuosavybę reglamentuojančią teisę“ (Kioto gairių 20 gairės 2 dalies (a) punktas). Galiausiai trečias aspektas yra tas, kad „Jei to reikalauja valstybės, kurios apsaugos prašoma, teisės politika, net ir tarptautiniais atvejais, teisių, kurių negalima perduoti ar atsisakyti, paskirstymą reglamentuoja tos valstybės teisė“ (Kioto gairių 20 gairės 2 dalies (b) punktas). Taigi, kaip matyti, Kioto gairių autoriai siekė kuo aiškiau apibrėžti pirminės nuosavybės sampratą ir teisių suteikimui taikomą taikytiną teisę.

Toks tikslas yra suprantamas, nes net detaliam peržvelgus ES teisei aktualius Roma I ir Roma II reglamentus bei Berno konvenciją negalima rasti aiškių normų, susijusių su intelektinės nuosavybės teisių paskirstymu ar nuosavybės klausimu. Taigi, konstatuotina, kad ES taikytinos teisės intelektinei nuosavybei skirti teisės aktai aiškiai nereglamentuoja pirminės nuosavybės ir teisių paskirstymo klausimų. Šią mintį pagrindžia ir lekt. dr. Paulius Jurčys, LL.M. ir prof. dr. Toshiyuki Kono, teigdami, kad tarp ES valstybių narių vyrauja požiūris, kad klausimai, kurie yra susiję intelektine nuosavybe, kaip pirminė nuosavybė, taip pat nereglamentuojami jokiais Roma II reglamento nuostatomis. Visų pirma taikytinos teisės taikymo sritis pagal Roma II reglamentą nustatyta 15 straipsnyje. Tačiau ši nuostata suprantama kaip neliečianti intelektinės nuosavybės teisių klausimų, nes joje intelektinė nuosavybė nėra minima. Šiame straipsnyje kalbama apie klausimus, susijusius su nesutartinėmis prievolėmis, kaip kad atsakomybė bei žala. Todėl įvairių šalių atstovai konstatavo, kad nuosavybės teisės klausimai turi būti sprendžiami pagal teismo vietos valstybės nuostatas. Taigi, turima situacija, kad intelektinės nuosavybės klausimai, kaip kad pirminė nuosavybė ir teisių paskirstymas, yra plėtojami daugumoje ES valstybių narių nacionaliniuose įstatymuose, t. y. pagal konkrečios valstybės teisę, kurioje yra prašoma apsaugos, arba tų valstybių teismų praktikoje (Kono, Jurčys 2012, p. 147).

Iš publikacijos „General Report (Intellectual Property and Private International Law)“ yra matyti, kad ES valstybės narės su tam tikrais skirtumais pripažįsta *lex loci protectionis* kaip pagrindinę taisyklę ir tai, kad ji apima pirminę nuosavybę. Tokios šalys yra Belgija, Ispanija, Vokietija. Belgijos teisės sistemoje formuluotės iš esmės primena Kioto gairių formuluotę, t. y. Belgijos tarptautinės privatinės teisės kodekso (CPIL) 93 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad visi klausimai, susiję su pirmine autorių teisių nuosavybe, kaip kad galiojimas, apimtis, pirminė nuosavybė, perdavimas ir pan., turėtų būti reglamentuojami valstybės, kurios prašoma apsaugos, teisė (Kono, Jurčys 2012, p. 147).

Iš Kioto gairių 20 gairė formuluotės galima matyti, kad ši gairė konkrečiai kalba apie įregistruotų intelektinės nuosavybės teisių, neregistruotų prekių ženklų ir neregistruotų dizainų pradinės nuosavybės reglamentavimą. Taigi darytina išvada, kad šioje gairėje yra prioretizuojama pramoninė nuosavybė. Be to, Komentaro autoriai teigia, kad gairėse, kalbant apie pramoninę intelektinę nuosavybę, laikomasi teritorialumu pagrįstos taisyklės. Teisių, kurioms registracija yra esminis veiksnys, atveju, valstybė, kurios prašoma apsaugos, yra valstybė, kurioje teisė yra (turi būti) įregistruota. Ta pati taisyklė taikoma ir pramoninės

nuosavybės teisėms, kurių nereikia registruoti, pavyzdžiui, neregistruotoms dizaino teisėms. Taigi, matyti, kad kaip ir ES valstybėse narėse, taip ir Kioto gairėse pirminė nuosavybė ir teisių paskirstymas „palenda“ po *lex loci protectionis* taisykle, t. y. kad esmė yra valstybės, kurios prašoma intelektinės nuosavybės apsaugos, teisė (Eechoud *et al.*, 2021, p. 46).

Kioto gairių 20 gairės 2 dalies (a) punkte numatyta, kad pradinę nuosavybės teisę į autorių teises reglamentuoja valstybės, kurios yra glaudžiausiai susijusios su kūrinio sukūrimu, teisė. Vienas iš šio glaudaus ryšio pavyzdžių gali būti asmens nuolatinė gyvenamoji vieta kūrinio sukūrimo momentu. Komentaro autoriai pateikia praktinį tokios formuluotės pritaikymą. Atlikėjo teisės, fonogramų gamintojų teisės ir panašios neregistruotos gretutinės teisės atsiranda daugelyje valstybių vienu metu, t. y. yra vadovaujamosi taisykle, kad tokios gretutinės teisės net neišviešinus kūrinio, o tiesiog nuo jo atsiradimo momento yra saugomos. Dėl tokios teisės nėra paprasto būdo nustatyti, kas yra tikrieji savininkai. Todėl anot Komentaro autorių 20-os gairės 2 dalies (a) punktas leidžia nustatyti vieną autorių teisių pradinei nuosavybei taikytiną teisę, taikant vieną iš siejamųjų veiksmių. Pavyzdžiui, jau minėta glaudžiausiai susijusią teisę, t. y. taikant autoriaus gyvenamosios vietos kriterijų. Vis a tai įneša tam tikro aiškumo ir savotiško nuspėjamumo, kai bandoma išsiaiškinti, kokia teisė gina kūrinį. Visgi Kioto gairių autoriai supranta, kad, jei yra keli kūrinio autoriai ir jų įprastinė gyvenamoji vieta yra skirtingose jurisdikcijose, glaudžiausiai susijusios teisės taisyklę gali būti sunku taikyti. Todėl gairėse leidžiama bendraautoriams pasirinkti taikytiną teisę, t. y. 20-oje gairėje yra teigiama, kad „Jeigu saugomą objektą sukūrė daugiau nei vienas asmuo, jie gali pasirinkti vienos iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybių teisę kaip pradinę nuosavybę reglamentuojančią teisę“ (Eechoud *et al.* 2021, p. 46).

Taigi, apibendrintai galima daryti išvadą, kad 20-oji gairė, kuri skirta pirminei nuosavybei ir teisių paskirstymui, nors ir neatitinka jokio esminio ES taikytinos teisės dokumento, kuris nagrinėjamas šiame darbe, tačiau iš esmės šios gairės formuluotės remiasi ES valstybių narių nacionaline teise. Todėl vertinant, ar Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esanti 20-oji gairė atitinka ES taikytiną teisę, skirtą intelektinės nuosavybės apsaugai, vienareikšmiškai atsakyti taip arba ne – negalima. Kad pateikti tokią išvadą reikia analizuoti konkrečių ES valstybių teisę, tačiau tai nėra šio magistrinio darbo objektas ir tikslas. Tačiau, turint omeny, kad ES teisės sistemoje nėra supranacionalinės galios teisės akto, skirto reguliuoti šiuos klausimus, prieitina prie išvados, kad šiuo aspektu pritaikius Kioto gaires ES teisės mokslininkai ir teisės aktų leidėjai turėtų kelrodį kuria kryptimi galima tobulinti teisės aktus, kad būtų pasiekta

harmoninga taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje sistema, o vėliau ir integruojantis į globalią šios sistemos versiją.

2.3 Pasirinkimo laisvė

Šioje vietoje kalbant apie 21 gairę, kuri reglamentuoja teisės pasirinkimo laisvę, pereinama į kitą Kioto gairių taikytinos teisės skyriaus dalį. Ši dalis skirta situacijoms, susijusioms su sutartimis.

Kioto gairių 21 gairės pirmoji dalis skamba taip: „Šalys gali pasirinkti jų sutartiniams santykiams taikytiną teisę.“ Antrosios dalies formuluotė atrodo taip: „Tačiau toks taikytinos teisės pasirinkimas negali sąlygoti to, kad kūrėjas ar atlikėjas prarastų galimybę remtis apsauga, kurią jam suteikia nuostatos, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu, tos teisės, kuri, nesant pasirinkimo, būtų taikoma pagal 22 gairę.“

Komentaro autoriai aiškindami šią gairę išreiškė mintis, kad 21-oji gairėje yra įtvirtintas visuotinai pripažintas principas, kad sutarties šalys gali laisvai, t. y. turi autonomiją, pasirinkti teisę, kuri reglamentuos jų sutartį, o tai reiškia ir intelektinės nuosavybės klausimams skirtą teisę. Ši taisyklė dar kitaip yra žinoma kaip *lex contractus*. Tai reiškia, kad Kioto gairių autoriai pripažįsta, kad sutarties šalių autonomijos principas yra vienas iš aukščiausių teisinių gėrių. Net jeigu Kioto gairių taikytinos teisės dalies pagrindas yra *lex loci protectionis* taisyklė, sutarties šalys vis tiek gali pasirinkti valstybės jurisdikciją savo sutarčiai, kurioje *lex loci protectionis* taisyklė nėra taikoma ir pripažįstama kaip esminė. Tačiau 21-osios gairės antroje dalyje, žinoma, yra įtvirtintas šios šalių autonomijos apribojimas, nes jokia teisė nėra absoliuti. Šis apribojimas pasireiškia tuo, kad sutarties šalių susitarimu, kuriuo pasirinkta teisė, „iš kūrėjo ar atlikėjo negali būti atimta apsauga, kurią jam suteikia nuostatos, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri, nesant pasirinkimo, būtų taikoma pagal 22 gairę“, t. y. kad 22-oje gairėje yra kalbama apie taisyklę, kad nesant taikytinos teisės pasirinkimui, yra taikomos imperatyvios normos, kuriomis suteikiama didesnė apsauga autoriui ar atlikėjui nei numatyta šalių pasirinkta teise. Tai gi iš esmės 21-osios gairės 2 dalis reikalauja sutarties šalis, prieš renkant, kurią teisę taikyti, atlikti tam tikrą jurisdikcijoje įtvirtintų normų palyginimą, t. y. palyginti autorių intelektinės nuosavybės apsaugos taisykles, kurias nustato šalių pasirinkta taikytina teisė, ir objektyvių, dažniausiai supranacionalinių teisės aktų įtvirtintas, apsaugos taisykles. Tokiu būdu yra siekiama garantuoti autoriui ar atlikėjui geriausią įmanomą apsaugą jo interesams. Toks mechanizmas, kai yra lyginamos suteikiamos apsaugos priemonės

autoriams, yra inspiruotas iš ES teisės akto – Romos I reglamento. Jame taip pat yra įpareigojama sudarant sutartis ir renkantis taikytiną teisę atlikti tam tikrą analizę, kuri leistų išlaikyti balansą tarp autorių ir rinkos profesionalo, pavyzdžiui, darbdavio ir darbuotojo (Ancel, Ginsburg *et al.*, 2021, p. 49).

Taigi, ši Kioto gairių 21 gairė kaip ir 19-osios atveju yra tiesiogiai įkvėpta ES taikytinos teisės dokumentų. Konkrečiai Roma I reglamento. Todėl, savaimė peršasi išvada, kad ši gairė be didelių sunkumų įsilietų į bendrą ES taikytinos teisės sistemą ir ją papildytų. O inkorporavus Kioto gaires į ES teisę, tai leistų ateityje tapti globalios intelektinės nuosavybės apsaugos teisės sistemos dalimi.

2.4 Pasirinkimo nebuvimas

Kioto gairių 22-oji gairė reglamentuoja situacijas, kai šalys, sudarydamos sutartis, neišreiškia pasirinkimo taikytinos teisės klausimu. Išskyrus darbo teisės reguliuojamas darbo sutartis, kurioms taikoma 23-oji gairė. Kaip matyti iš pateiktos formuluotės „1. Šalims nepasirinkus teisės pagal 21 gairę, reglamentuojama sutartis, kuri nėra darbo sutartis, a) jei sutartis yra susijusi su intelektine nuosavybe, suteikta tik vienai valstybei, pagal šios valstybės teisę, išskyrus atvejus, kai iš visų bylos aplinkybių aišku, kad sutartis yra akivaizdžiai glaudžiau susijusi su kita valstybe. Tada taikoma tos kitos valstybės teisė; b) jei sutartis yra susijusi su intelektine nuosavybe, suteikta daugiau nei vienai valstybei, pagal valstybės, su kuria sutartis yra glaudžiausiai susijusi, teisę; nustatydamas šią valstybę, teismas, be kitų galimų veiksnių, atsižvelgia ir į kitus veiksnius: bendra šalių nuolatinė gyvenamoji vieta; šalies, vykdančios sutartį, įprastinė gyvenamoji vieta; vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta, kai ši nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienoje iš valstybių, kurioms taikoma sutartis. 2. Šioje nuostatoje šalies nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma sutarties sudarymo metu.” Taigi matyti, kad Kioto gairių 22-oji gairėje numatytos dvi sutarčių rūšys, priklausomai nuo jų geografinės taikymo srities, t. y.: sutartis, susijusi tik su viena valstybe ir sutartis, susijusi su keliomis jurisdikcijomis.

Komentaro autoriai pateikia šių dviejų sutarčių tipų išaiškinimus. Dėl pirmosios rūšies daug neiškumų nekyla, nes ji yra riboto taikymo, o tai palengvina galimų teisės kolizijų sprendimą. 22-osios gairės 1 dalies a punkte nurodoma, kad valstybės suteikiamos teisės priklauso nuo objekto, o ne nuo sutarties šalies pilietybės ar gyvenamosios vietos. Tokia taisyklė skamba panašiai kaip ir *lex loci protectionis*, kadangi sutarties sudarymą galima traktuoti kaip intelektinių teisių atsiradimo momentą. Tokiu būdu yra išvengiama techninio skirtumo pačiose

Kioto gairėse tarp šios ir 19-osios gairės. Aišku, absoliutumo ši gairė neturi ir laikantis šalių autonomijos principo yra numatyta, kad sutarties šalys gali įrodyti, jog sutartis turi svarbesnį ryšį su kita valstybe (Ancel, Ginsburg *et al.*, 2021, p. 51)

Antrosios rūšies sutarčių atveju intelektinės nuosavybės teisės apima kelias teritorijas. Komentaro autoriai teigia, kad pagal 1 dalies b punkto papunktį sutarčiai taikoma valstybės, su kuria ją sieja svarbiausias ryšys, teisė; jame taip pat nustatyti keli siejamieji veiksniai, padedantys apibūdinti šį ryšį: (i) šalių nuolatinė gyvenamoji vieta toje pačioje valstybėje; (ii) šalies, kuri turi atlikti sutarčiai būdingą esminį įvykdymą, nuolatinė gyvenamoji vieta; (iii) bet kurios iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta, jei ji yra vienoje iš valstybių, su kuria susijusi sutartis (Ancel, Ginsburg *et al.*, 2021, p. 51). Tai toliau plėtoja Kioto gairių taikytinos teisės skyriaus struktūrinį pasirinkimą didžiąją dalį nuostatų nors ir netiesiogiai sieti su *lex loci protectionis* taisyklės pamatinėmis idėjomis, t. y. kad sutarties sudarymas lyg yra prilyginamas autorių teisių atsiradimui ir todėl yra žiūrima į valstybės, kurioje sudaryta sutartis, teisę, kai šalys sudarydamos sutartį neaptarė taikytinos teisės klausimo.

Taip pat tiek Roma I, tiek Roma II reglamentai pateikia bendras taisykles, kai šalys nepasirinko galiojančios teisės ir kyla normų kolizija (Rome I, Rome II, Applicable Law... 2020).

Pagal Romos I konvencijos 4 straipsnio 2 ir 4 dalis yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad „sutarčiai taikoma šalies, turinčios įvykdyti tai sutarčiai būdingiausią pareigą, įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė<...> Kai taikytinos teisės neįmanoma nustatyti pagal 1 ar 2 dalį, sutarčiai taikoma valstybės, su kuria ji glaudžiausiai susijusi, teisė.“

Pagal Romos II konvencijos 4 straipsnį 1 dalyje bendroji taisyklė yra tokia, kad: „iš delikto atsirandančiai nesutartinei prievolei taikoma tos šalies teisė, kurioje atsirado žala, neatsižvelgiant į tai, kurioje šalyje įvyko žalą sukėlęs įvykis ir neatsižvelgiant į tai, kurioje šalyje ar šalyse atsirado netiesioginių to įvykio pasekmių.“

Taigi apibendrinant šią gairę darytina išvada, kad ją kuriant Kioto gairių autoriai remiasi ES teise, nes ji kaip ir 19-osios gairės atveju save pamatinėmis idėjomis remiasi *lex loci protectionis* taisykle. Todėl, autoriaus nuomone, manytina, kad ši gairė taip pat be didesnių problemų įsilietų į bendrą ES teisės sistemą taikytinos teisės srityje ir padėtų intelektinės nuosavybės klausimų reguliavimui ir ginčų sprendimui.

2.5 Pagrindinė/Bendroji pažeidimo taisyklė

Taikytina teisė dažniausiai aktuali yra, kai iškyla teisiniai ginčai, nes ji padeda nustatyti, kurios jurisdikcijos teisė bus taikoma, o tai lemia ir gynybos priemonės ir net paties ginčo buvimo ar nebuvimo faktą. Šiandien dienai, nors internetas vis sparčiau naikina visuotinai įprastas geografines sienas, kurios nulemia jurisdikcinius klausimus kaip kad taikytiną teisę, visgi kol kas nesant globalių susitarimų, paremtų imperatyviais teisės aktais, labai svarbi yra taikytina teisė, nes kaip minėta anksčiau ji nulemia visą ginčo procesą. Todėl nenuostabu, kad Kioto gairių taikytinos teisės dalyje pažeidimai yra išskirti atskirai ir 25-oje bei 26-oje gairėse Kioto gairių autoriai įneša inovacijų, kurios stengiasi išspręsti arba bent jau palengvinti taikytinos teisės esant intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams, nustatymą. Taigi, Kioto gairių 25-oji gairė nustato, kad „Intelektinės nuosavybės teisės pažeidimui taikytina kiekvienos valstybės, kurios prašoma apsaugos, teisė.” Šioje vietoje vėlgi matome, kad Kioto gairių 19-oje gairėje įtvirtintas *lex loci protectionis* taisyklė išlieka pamatinė ir kalbant apie teisės pažeidimus, nes yra matyti ta pati formuluotė kaip ir iki šiol „valstybės, kurios prašoma apsaugos, teisė”. Aišku, kaip yra apžvelgta ankstesnioje dalyje Kioto gairės gerbia šalių autonomijos principą ir leidžia ginčo šalims, t .y. 25-ojoje gairėje yra teigiama, kad „Teisę, taikytiną teisių gynimo priemonėms dėl pažeidimo, gali pasirinkti šalys”. Tačiau pažymėtina, kad pasirinkti taikytiną teisę galima tik gynimo priemonėms. Komentaro autoriai teigia, kad gynimo priemonės apima teismo įpareigojimus imtis arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų (vienas iš tokių teismų įsakymo pavyzdžių gali būti laikinosios apsaugos priemonės), žalos atlyginimą ir kitas sankcijas, pavyzdžiui, neteisėtų prekių konfiskavimą ir likvidavimą. Visais kitais klausimais, pavyzdžiui, dėl teisės egzistavimo, jos apimties ir perdavimo, pradinės nuosavybės, taip pat visais kitais su pažeidimu susijusiais klausimais (pavyzdžiui, dėl trečiųjų šalių atsakomybės, atsakomybės ribojimo ir kitais), šalys negali pasirinkti taikytinos teisės, nes yra taikoma *lex loci protectionis* taisyklė (Matulionytė *et al.* 2021, p. 58).

Komentaro autoriai tik patvirtina aukščiau išsakytas mintis, teigdami, kad šioje 25-oje gairėje nustatyta tarptautiniu mastu pripažinta *lex loci protectionis* taisyklė, pagal kurią intelektinės nuosavybės pažeidimams turi būti taikoma valstybės, kurios prašoma apsaugos, teisė. Šią taisyklę reikėtų atskirti nuo *lex fori* taisyklės, pagal kurią intelektinės nuosavybės pažeidimui taikoma valstybės, kurioje yra intelektinės nuosavybės objektas, teisė (Matulionytė *et al.* 2021, p. 56). Magistrinio darbo autoriaus nuomone, toks komentaras dar kartą pabrėžia, kad *lex loci protectionis* (formuluotė „kurios“) jokiu būdu negalima lyginti arba painioti su *lex*

fori (formuluotė „kurioje“) taisykle, kas buvo ilgą laiką daroma analizuojant ir interpretuojant Berno konvencija. Komentaro autoriai dar komentuodami 19-ą gairę pirmuosiuose sakiniuose pabrėžė šį skirtumą ir todėl kalbant apie *lex loci protectionis* taisyklę yra remiamasi ES teisės aktais, kaip kad Roma II reglamentu. Taip pat komentaro autoriai pripažįsta, kad *lex loci protectionis* taisyklė iš esmės atspindi teritorinį intelektinės nuosavybės teisių pobūdį. Tai reiškia, kad dabartinėje situacijoje, kai teisė daugiausia yra apibrėžiama įprastinėmis geografinėmis valstybių sienomis, skirtingos valstybės ir jose veikiantys įstatymai, skirti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams, tą patį ginčą ar tiesiog teisę gali apibrėžti skirtingais būdais ir aspektais. Tai didina tikimybę, kad daugiajurisdikcinėje byloje dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo apie tą patį dalyką teismai gali nuspręsti skirtingai (Matulionytė *et al.* 2021, p. 56).

Kalbant apie minėtą šalių autonomiškumo, t. y. laisvės principą, pasirinkti taikytiną teisę savo sutartims, tai Komentaro autoriai teigia, kad šia taisykle siekiama suteikti ginčo šalims daugiau laisvės nusprendžiant kokių veiksmų imtis. Taip galimai galima padidinti ginčo proceso veiksmingumą, nes, manytina, kad tik ginčo šalys geriausiai žino, kokio tikslo jos siekia ir kokią taikytiną teisę, renkantis gynimo priemones, joms taikyti. Tačiau ši šalių autonomijos taisyklė turi apribojimų. Atkreiptinas dėmesys, kad ji taikoma tik teisių gynimo priemonėms, susijusioms su pažeidimu, bet netaikoma kitiems su pažeidimu susijusiems ar nuosavybės klausimams (Matulionytė *et al.* 2021, p. 57).

Taigi, apibendrintai galima teigti, kad Kioto gairių 25-oji gairė nustatant bendrąją pažeidimo taisyklę remiasi *lex loci protectionis* taisykle, kuri yra įtvirtinta 19-oje gairėje. Tačiau gerbia ir išlaiko šalių autonomiškumo principą ir bendriniam atvejams, renkantis teisių gynimo priemones ginčų metu, leidžia proceso šalims pačioms pasirinkti taikytiną teisę.

2.6 Taikytina teisė ir daugiateritoriniai pažeidimai (*angl. Ubiquitous or Multi-state Infringements*)

Daugiateritoriniai pažeidimai (*angl. ubiquitous or Multi-state Infringements*) šiandien yra kaip niekada aktualus klausimas. Kaip jau šio magistrinio darbo autoriaus ne vieną kartą minėta, internetas yra prasiskverbęs į visas visuomenės sritis ir daro didžiulę įtaką teisiniams klausimams. Vieni iš jų yra susiję su intelektinės nuosavybės apsauga ir taikytina teise ginčams, kilusiems dėl autoriaus teisių pažeidimo. Dėka globalumo, kurį internetas tik dar labiau didina, tampa sunku nustatyti, kurioje valstybėje konkrečiai buvo padaryta teisės

pažeidžianti veika bei kurioje jurisdikcijoje atsirado žala. Šią mintį palaiko ir lekt. dr. Paulius Jurčys, LL.M. ir prof. dr. Toshiyuki Kono straipsnyje pavadinimu „Jurisdiction Over Ubiquitous Copyright Infringements: Should Right-Holders Be Allowed To Sue At Home?“. Jame autoriai teigia, kad sudėtingi jurisdikcijos klausimai kyla bylose, kuriose dalyvauja šalys iš skirtingų valstybių arba kai įtariamos veikos yra padarytos keliose vietose ar turi tarpvalstybinę įtaką. Dėl interneto paplitimo debesyje saugomos informacijos srautas tampa dar labiau neaprepiamas (Kono, Jurčys, 2015, p. 9). Nors šie garbingi teisės mokslininkai minėtame konkrečiame straipsnyje kalba apie debesijos technologijas, tačiau tai patenka į interneto įtakos zonas, todėl teiginys laisvai pritaikomas ir bendrai kalbant apie šį virtualų, visus jungiantį tinklą. Todėl konstatuotina būtent todėl Kioto gairių 26-oji gairė kaip ir 19-oji, šio magistrinio darbo autoriaus nuomone, yra pamatinė, daranti didžiulę įtaka taikytinos teisės aspektams.

Aptariamos Kioto gairės esmė „1. Kai pažeidimas keliose valstybėse grindžiamas pažeidimu, susijusiu su visur esančios ar tarptautinės medijos naudojimu, teismas visam pažeidimui gali taikyti valstybės (-ių), turinčios (-ių) ypač glaudų ryšį su pasauliniu pažeidimu, teisę ar įstatymus. Svarbūs veiksniai, pagal kuriuos nustatomas taikytinas įstatymas (ar įstatymai) tokiose situacijose, yra šie: (i) vieta, kurioje pažeidimu padaryta žala yra didelė, palyginti su visu pažeidimu; (ii) šalių nuolatinės gyvenamosios vietos arba pagrindinės verslo vietos; (iii) vieta, kurioje buvo vykdoma esminė pažeidimą skatinanti veikla. 2. Tais atvejais, kai taikoma 1 dalis, bet kuri šalis gali įrodyti, kad konkrečių valstybių, kuriose pareikštas ieškinys, atžvilgiu sprendimas, numatytas bet kurios iš tų valstybių įstatymuose, skiriasi nuo sprendimo, gauto pagal įstatymą (-us), kuris (-ie) pasirinktas (-i) taikyti visai bylai. Teismas, nustatydamas teisių gynimo priemonę, turi atsižvelgti į tokius skirtumus.”

Pabrėžtina, kad kaip ir pirminės nuosavybės atveju taip ir šiuo, susijusiu su visur paplitusiais arba kelių valstybių pažeidimais, Kioto gairės nustato atskiras taisykles (Matulionytė *et al.* 2021, p. 57).

Iš šios Kioto gairių formuluotė matyti, kad Kioto gairės įtvirtino naują taisyklę, apie kurią kol kas buvo kalbama tik tarp teisės teoretikų. Ši taisyklė yra minima dr. Ritos Matulionytės 2015 m. straipsnyje „Enforcing Copyright Infringements Online In Search of Balanced Private International Law Rules“. Jame minima taisyklė, kuri pirmą kartą buvo aprašyta CLIP principuose. Ši taisyklė yra tokia, kad visur paplitusiems pažeidimams (pavyzdžiui, internete),

teismas visam tarpvalstybiniam ginčui gali taikyti vieną įstatymą, kuris yra glaudžiausiai susijęs su valstybe, iš kurios kilo ginčas (Matulionytė 2015, 140 p.). Tokią pačią taisyklę paaiškina ir Kioto gairių komentaro autoriai teigdami, kad Kioto gairių 26-oji gairė įtvirtina naują taikytinos teisės taisyklę autoriaus teisių pažeidimams, kurie yra visur paplitę, pavyzdžiui, pasinaudojus pasauline medija, kaip kad internetu. Teigiama, kad tokie visur esantys teisių pažeidimai galėtų būti sprendžiami pagal vieną teisės aktą, kuris yra ypač glaudžiai susijęs su ginču. Ši taisyklė yra inovatyvi tuo, kad ji nukrypsta nuo teritorialumo principo, kuris iki šiol vyrauja visuotinai pripažintose taikytinos teisės sistemose, ir atsisako reikalavimo, kad kelių valstybių pažeidimams būtų taikoma kiekvienos saugančios valstybės teisės aktai atskirai (Matulionytė 2015, 59 p.). Šio darbo autoriaus nuomone, toks Kioto autorių sprendimas yra pirmas, tinkamas žingsnis link unifikuotos pasaulinės taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje sistemos. Jeigu teisės praktikai ir teisės teoretikai pradės aktyviai taikyti šias Kioto gaires, o tuo pačiu ir šią vienos valstybės teisės, kuri yra glaudžiausiai susijęs su ginču, taisyklę, tai tikėtina, kad palaipsniui ES teismų praktikoje ir ateities reglamentuose bei direktyvose galėtų atsirasti ši taisyklė. Tokiu atveju, ES bendradarbiaujant su kitais pasaulio regionais, pavyzdžiui, JAV, Kanada, Japonija, bus atsižvelgiama į minimą glaudžiausiai susijusios su ginčų valstybės teisės taisyklę. Palaipsniui išsiryškina dominuojanti teisė ar teisės aktas ir tai bus pradžia vieningos pasaulinės taikytinos teisės sistemos atsiradimui. Panašią mintį galima išvystyti ir Komentaro autorių teiginiuose. Jie teigia, kad šios taisyklės tikslas – palengvinti pasaulinės intelektinės nuosavybės pažeidimus ir užtikrinti, kad būtų taikoma viena taikytina teisė intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo atvejais (Matulionytė 2015, 59 p.). Tačiau pažymėtina, kad ne veltui Kioto gairių 26-osios gairės 2 dalyje yra palikta galimybė ginčo šalims įrodyti, kad reikia taikyti kitokios valstybės teisę, nei numato glaudžiausiai susijusi su ginčo vieta taisyklė. Kaip teigia Komentaro autoriai „taip nustatoma pusiausvyra tarp teritorialumo ir universalumo požiūrių daugiajurisdikcinėse bylose”.

Norint dar labiau pagrįsti, kodėl ši 26-ojo gairėje įtvirtintą glaudaus ryšio taisyklė yra labai svarbi ir esminė, šioje darbo vietoje bus vėl atsigręžta į Berno konvenciją, Roma II reglamentą, taip pat Briuselis I (atnaujintą redakciją).

Dr. Rita Matulionytė straipsnyje „Enforcing Copyright Infringements Online In Search of Balanced Private International Law Rules” teigia, kad interneto paslaugų teikėjams vis dar neaišku, kaip Briuselio I reglamento (nauja redakcija) nuostatos bus taikomos ES mastu

nagrinėjant autorių teisių pažeidimo bylas ir kurioje šalyje jiems gali būti iškelta byla dėl autorių teisių pažeidimo (Matulionytė 2015, p. 132). Šio fakto nepalengvina ir tai, kad nesant aiškių ir vieningų taikytinos teisės taisyklių, klausimai, susiję su visur esančiais pažeidimais, šiandien dienai vis dar kelia daugybę sunkumų, nes kiekvienu atveju individualiai turi būti nusprendžiama, kuris pasaulio teismas turi teisę ir kokią jurisdikciją turi taikyti bylose dėl teisių pažeidimo. Taigi, kas gi yra teigiama Briuselis I reglamente (nauja redakcija), kad tai kelia neaiškumų teisės taikytojams? Šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje yra teigiama, kad: „Pagal šį reglamentą asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškiniai turi būti pareiškiami tos valstybės narės teismuose, neatsižvelgiant į šių asmenų pilietybę“. Taip pat 7 straipsnio 2 dalyje yra teigiama, kad: „Asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas: bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto – vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlus įvykis, teismuose.“ Tačiau tokios formuluotės nepadedą išspręsti klausimo: o ką daryti, jeigu žalą sukėlus įvykis liečia daugelį valstybių. Visgi vienas iš kriterijų, kurių reikia nustatyti pasirenkant taikytiną teisę, esant teisės pažeidimams, yra žalos padarymo vieta. Tačiau ką daryti, jeigu internetas lemia tai, kad konkrečios žalos vietos nustatyti neįmanoma, nes interneto apimtis gali būti kad ir visas pasaulis, o ir apskaičiuoti kiek informacija gali pasklisti yra be galo sunku, o gal net neįmanoma. Tokios formuluotės tiesioginis taikymas gali lemti tokią absurdišką situaciją, kad žala gali pasireikšti keliasdešimtyje skirtingų pasaulio jurisdikcijų. Šios problemos anot dr. Ritos Matulionytės nesprendžia ir ES teisės aktai, konkrečiai kalbant Roma II reglamentas. Jame įtvirtinta *lex loci protectionis* taisyklė, turint omeny interneto mastą, gali lemti, kad norint pasinaudoti ES teisių gynimo priemonėmis, reiktų taikyti kiekvienos ES valstybės narės autorių teisių įstatymus (Matulionytė, 2015. 132 p.). Visi šie pateikti pavyzdžiai tik dar labiau pagrindžia mintį, kad ES teisės sistema gautų naudos, jeigu taikytų Kioto gairių 26-ą gairę ir pradėtų naudoti artimiausio ryšio su ginču taisyklę. Tai būtų kriterijus, kuris padėtų nustatyti taikytiną teisę ginčiuose dėl intelektinės nuosavybės, ypač turint omeny, kad šie ginčai kyla dėl autorių teisių pažeidimų, kurie šiandien dienai dėl moderniausių technologijų labai dažnai išėina iš tradicinių geografinių jurisdikcijos sienų.

Taip pat verta pažymėti, kad galima daryti išvadą, jog ES teisės sistema turi tinkamą dirvą tokios taisyklės įgyvendinimui, nes reikalavimo registruoti autorių teises nebuvimas yra vienas iš priežasčių, dėl kurių civilinės teisės šalių teismai pripažindavo jurisdikciją nagrinėti

ieškinius susijusius su užsienio autorių teisėmis. Tai reiškia, kad autorių teisių turėtojai gali pareikšti ieškinius ne tik atsakovo teisme, bet ir teismuose, kurių jurisdikcijoje buvo atlikti autorių teises pažeidžiantys veiksmai arba padaryta žala (Kono, Jurčys, 2015, 13 p.).

Apibendrintai galima teigti, kad nors priešingai nei kita pamatinė Kioto gairių dalis, t. y. 19-oji gairė, kuri jau šiandien dienai įtvirtinta ES teisės sistemoje su Berno konvencija (turint omeny, tinkamą jos aiškinimą) ir Roma II reglamentu, ši 26-oji gairė, skirta visur paplitusiems arba kelių valstybių pažeidimams, neturi konkrečios atramos ES teisės sistemoje, tačiau keli aspektai lemia ir tai, kad ji puikiai įsilietų ir labai pagerintų taikytinos teisės klausimus intelektinės nuosavybės srityje. Pirmiausia ši taisyklė buvo įtvirtinta kitame minkštosios teisės šaltinyje pavadinimu CLIP principai. Šis teisės šaltinis buvo skirtas bandymui suvienodinti ES kolizines normas intelektinės nuosavybės srityje. Antra, ES teismų praktikoje galima rasti pavyzdžių, kai teismas buvo linkęs spręsti ginčus, kuriuose yra kitos jurisdikcijos klausimas. O tai suponuoja į tai, kad teismai galėtų prisitaikyti naudoti glaudaus ryšio su ginču taisyklę. Trečia, šią taisyklę pritaikius atsirastų konkretus kriterijus, kuris leistų išspręsti taikytinos teisės pažeidimus, kai žalą sukėlusio veiksmo vieta nėra aiškiai žinoma dėl interneto neapibrėžiamumo.

3. Galimas praktinis Kioto gairių taikytinos dalies pritaikymas

Šioje dalyje bus remiamasi 2012 metų prof. dr. Toshiyuki Kono knyga pavadinimu „Intellectual Property and Private International Law Comparative Perspectives“. Joje yra sudėta ir apibendrinta įvairių šalių teisinės sistemos intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės kontekste, įskaitant ir taikytinos teisės klausimus. Austrijos Respublikos ataskaitoje yra pateiktos kelios teorinės bylos, kurias šio magistrinio darbo kontekste, bus išnagrinėtos taikant Kioto gairių taisykles bei ES teisės aktus, kaip kad Roma I ir Roma II reglamentus.

Toliau bus pateiktos dvi hipotetinės bylos ir galimi teoriniai Kioto gairių pritaikymo būdai:

Pirmoji byla:

„A priklauso Austrijoje esančio variklio patentas. B gamina atskiras patentuoto variklio dalis Austrijoje ir eksportuoja jas atskirai savo klientams Y ir Z šalyse. B klientai gali per labai trumpą laiką lengvai surinkti patentuoto variklio dalis. Sužinojęs apie B veiklą, A pateikia ieškinį Austrijoje, prašydamas uždrausti vykdomą veiklą ir išieškoti nuostolius dėl patento

pažeidimo. B teigia, kad atskirų patentuotų variklio dalių eksportas nėra patento pažeidimas ir kad Austrijos patentų įstatymas netaikomas veiklai užsienyje.“ (Kono *et al.*, 2012, p. 259).

Šioje hipotetinėje byloje esminis aspektas yra tas, kad patentas yra Austrijoje, o jis atgaminamas kitoje valstybėje, t. y. kūrinio kilmės vieta yra kita nei yra padarytas patento autoriaus teisių pažeidimas. Taigi, reikia atsakyti į klausimą: kaip šita byla galėtų būti nagrinėjama pasitelkus ES teisės aktus ir Kioto gaires. Šioje situacijoje iš ES teisės pusės reiktų taikyti Roma II reglamentą, konkrečiai 8 straipsnio 1 dalį, kurioje teigiama, kad: „Nesutartinėms prievolėms, atsirandančioms dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo, taikoma šalies, kurios siekiama apsaugos, teisė“ Šis straipsnis pasirinktas, todėl, nes Roma II reglamento preambulės 26 dalyje yra teigiama, kad: „Šiame reglamente sąvoka „intelektinės nuosavybės teisės“ turėtų būti aiškinama, kad ji apima, pavyzdžiui, autorių teises, gretutines teises, duomenų bazių apsaugos *sui generis* teisę ir pramoninės nuosavybės teises.“ Taigi logiška išvada yra ta, kad variklio patentas patenka po intelektinės nuosavybės teisės sąvoka, nes ji apima pramonines nuosavybės teises. Taip pat šioje situacijoje nukentėjęs subjektas prašo išieškoti nuostolius, kurie atsirado dėl patento pažeidimo. Tokiu atveju galima taikyti Roma II reglamento 15 straipsnio c ir d punktus, kurie skamba taip: „pagal šį reglamentą nesutartinėms prievolėms taikytina teisė visų pirma reglamentuoja: c) žalos buvimą, pobūdį ir įvertinimą ar reikalaujamą žalos atlyginimą; d) neperžengiant proceso teisės teismui suteiktų įgaliojimų, priemonės, kurių teismas gali imtis siekdamas užkirsti kelią pažeidimui ar žalai arba ją nutraukti, arba užtikrinti kompensacijos suteikimą“. Taigi matome, kad ES teisė, pasinaudojant Roma II reglamentu, apima ir *lex loci protectionis* taisyklę ir žalos atlyginimo bei tam tikrų veiksmų sustabdymo klausimus. Taigi, nesigilinant į Austrijos teisę, o šią faktinę situaciją sprendžiant tik ES teise, teigtina, kad ieškovas A naudodamasis *lex loci protectionis* taisykle galėtų prašyti taikyti Y ir Z šalių teisę. Tačiau iš karto matome, kad norint pritaikyti šią minimą taisyklę, susiduriame su pažeidimu, kuris yra paplitęs per keletą valstybių. Roma II reglamento 1 straipsnio 2 punktą teigia, kad: „Nesutartinių prievolių, atsirandančių dėl vieningo pobūdžio Bendrijos intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo, atveju klausimams, kurie neregamentuojami atitinkamu Bendrijos aktu, taikoma šalies, kurioje buvo įvykdyti teisės pažeidžiantys veiksmai, teisė“, tačiau tokia formuluotė neduoda konkretaus atsakymo kadangi pažeidžiantys veiksmai yra ne vienoje valstybėje. Tokiu atveju ieškovas A turėtų nurodyti, kurioje šalyje jis prašo apsaugos, tačiau taip pat reikia parodyti, kurioje šalyje teisės pažeidžianti veikla buvo vykdoma. O šiuo atveju tokių šalių yra ne vieta. Įrodinėjimas gali būti

dar labiau apsunkintas, jeigu pažeidimai būtų tolygus visose valstybėse (tokia situacija gal mažiau tikėtina materialaus objekto, kaip kad variklis, atveju, tačiau nematerialaus objekto, tokio, kuris plinta internete daugelyje valstybių vienu metu, tikimybė yra žymiai didesnė). Taigi, kaip matyti situacija yra komplikuoja ir ES teisės aktai aiškaus atsakymo nepateikia.

Tačiau Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančios taisyklės galėtų įnešti aiškumo. Kaip ir Roma II reglamente, taip ir Kioto gairių taikytinos dalies 19-oji gairė įtvirtinta *lex loci protectionis* taisyklė, kuri skamba labai panašiai, t. y.: „Intelektinės nuosavybės teisės egzistavimui, galiojimui, registracijai, trukmei, perleidimui ir apimčiai bei visiems kitiems su pačia teise susijusiems klausimams nustatyti taikoma valstybės, kurios siekiama apsaugos, teisė“. Ši gairė yra netaikoma sutartiniams klausimams, nes tam yra dedikuotos kitos gairės. Taigi ši gairė kartu su 26 gaire, kurioje kalbama apie visur paplitusius ir kelių valstybių pažeidimus gali padėti atsakyti šioje hipotetinėje byloje keliamus klausimus. Kaip jau minėta anksčiau, šioje situacijoje pažeidimai yra keliose valstybėse ir galima daryti prielaidą, kad jų mastas yra labai panašus, todėl yra sunku nuspręsti, kurios valstybės taikytina teise reiktų vadovautis. Šiuo atveju Kioto gairių 26-ojoje gairėje yra įtvirtinta taisyklė, kuri teigia, kad visur esantys teisių pažeidimai galėtų būti sprendžiami pagal vieną teisės aktą, kuris yra ypač glaudžiai susijęs su ginču. Tačiau net ir šios taisyklės kontekste Kioto gairės suteikia galimybę ieškovui įtikinti teismą, kad reikia taikyti kitos valstybės, negu glaudžiausiai susijusios su ginču, teisę. Vadinasi, renkantis taikytiną teisę ginčo sprendimui yra trys įmanomi keliai, pirmasis tiesiog vadovautis *lex loci protectionis* taisykle ir rinktis valstybę, kuri yra patogiausia šiam ginčui, antra, galima taikyti glaudžiausio ryšio taisyklę ir taip bandyti nustatyti, nebūtinai pažeidžiamų veiksmų vietą, bet vietą, kurioje kyla didžiausia žala. Tokiu atveju, renkantis taikytiną teisę, Kioto gairės įneša papildomų ir aiškesnių pasirinkimų, negu tik Roma II reglamentas, todėl šio magistrinio autorius, tikisi ir rekomenduoja ES teisės sistemos dalyviams pradėti taikyti praktikoje Kioto gaires.

Antroji byla:

„Trys informacinių technologijų studentai A, B ir C sukūrė interneto svetainę, kurioje vartotojai iš viso pasaulio gali greitai keistis skaitmeniniais failais (muzika, vaizdo įrašais, programine įranga ir kt.). Po kelių mėnesių, kai svetainė tapo labai populiari, A, B ir C pasiūlė papildomą mokamą paslaugą – greitą keitimąsi didelės talpos skaitmeniniais failais. Nors A, B ir C žinojo, kad kai kurios jų svetainės serveryje esantys failai yra neteisėti, jie nesiėmė jokių

veiksmų, kad užkirstų kelią intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimams. Didžiausios tarptautinės pramogų industrijos bendrovės pateikė ieškinį dėl pažeidimų prieš A, B ir C, reikalaujamos uždaryti svetainę ir sumokėti kompensaciją. Daroma prielaida, kad Austrijos teismas turi tarptautinę jurisdikciją šioje byloje (Kono *et al.*, 2012, p. 266).“

Ši hipotetinė byla itin aktuali šiandieniniam moderniam pasaulyje, nes joje yra pateikiama situacija, susijusi su intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimu, kai pažeidimas atsiranda skaitmeninėje erdvėje, o tai reiškia, kad galimai visame pasaulyje ir yra labai sunku įvertinti, kurios valstybės teritorijoje kilo žala. Kaip ir praeitos bylos atveju, taip ir šios iš ES teisės aktų aktualu yra Roma II reglamento. Taip pat Briuselis I (nauja redakcija) reglamento 7 straipsnio 2 punktas, kuris skamba taip: „Asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas: 2) bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto – vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlusį įvykis, teismuose“. Taigi pagal ES teisę galima įrodinėti, kad A, B ir C veikla yra teisės pažeidimas arba net gi deliktas. Tokiu atveju būtų galima taikyti Briuselis I (nauja redakcija). Tačiau šioje vietoje internetas ir kitos susijusios moderniosios technologijos šio teisės akto taikymą apsunkina. Naudojantis internetu atlikti tokias veikas galima iš bet kurios pasaulio vietos, arba vienu metu iš skirtingų vietų, naudojantis virtualaus privataus tinklo paslaugomis. Taip pat šios paslaugos dėka prisijungimai ir veikos gali būti atliekamas iš skirtingų valstybių jose net nebūnant. Todėl, norint taikyti šį ES teisės aktą, reikia atsakyti į klausimą, kas turėtų būti laikoma atsakovo vieta. Pavyzdžiui, ar tai turėtų būti vieta kurioje kilo žala, ar ten kur buvo prisijungta ir sukelta žala. Taikant Roma II reglamentą kyla klausimai tokie patys kaip ir praeitoje situacijoje, t. y. neaišku kokią konkrečiai valstybę pasirinkti ginčiui taikytinos teisės klausimais. Taigi, šioje vietoje Kioto gairės kaip ir pirmu atveju gali įnešti daugiau aiškių pasirinkimų. Pavyzdžiui, jau minėta glaudaus ryšio taisyklė itin tinka tokioms situacijoms kaip ši, kai yra pažeidimas, kuris padarytas naudojantis internetu, ir tokiu atveju labai sunku nustatyti kur konkrečiai kilo žala ir koks jos mastas kiekvienoje valstybėje. Naudojantis pastarąja taisykle galima išsirinkti vieną konkrečią valstybę, kurioje, manytina, yra glaudžiausias ryšys su ginču, t. y. padaryta žala.

Taigi, iš šių poros hipotetinių bylų matyti, kad net ir praktiniu lygiu Kioto gairės paprasčiausiai suteiktų daugiau variantų, kurie dar yra aiškesni. Atkreiptinas dėmesys, kad šio magistrinio autoriaus nuomone Kioto gairės neišsprendžia visų klausimų ir nėra stebuklingas dokumentas. Tačiau šis minkštosios teisės dokumentas savyje talpina JAV, ES ir Azijos

geriausias praktikas, tai reiškia, kad jį naudojant ES teisės sistemoje ES teisės praktikai ir teoretikai turėtų taisykles, kurios yra koncentruota pasaulio regionų praktika. Taip pat teisės praktikos ir įstatyminės bazės, susijusios su taikytina teise intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, formavimas remiantis Kioto gaires leistų padėti pamatus ES teisės sistemos įsiliejimui į globalią pasaulio sistemą.

IŠVADOS

1. Taikytinos teisės taisyklės intelektinės nuosavybės srityje modernėja, skatinama visuomenės ir technologijų raidos. Visgi, tenka konstatuoti, kad esamos taisyklės atsilieka nuo aktualijų. Šį teiginį pagrindžia faktas, kad jau 1992 m. buvo išreikštas poreikis turėti vieningą globalią taikytinos teisės intelektinės nuosavybės apsaugos srityje sistemą, tačiau tik 2020 m. gruodžio 13 d., pasirodžius Kioto gairėms, buvo pradėta spręsti šį klausimą. Todėl Kioto gairės vertintinos kaip labiau atliepiančios, lyginant su iki šiol egzistuojančiomis kolizinėmis normomis, šių dienų poreikius intelektinės nuosavybės teisės sistemose turėti naujesnes taikytinos teisės taisykles.

2. Pamatinės Kioto gairių taikytinos dalies taisyklės yra 19-oje ir 26-ojoje gairėje. *Lex loci protectionis* taisyklė ir daugiajurisdikciniai pažeidimai sudaro esmę dėl ko Kioto gairių taikytina dalis yra pritaikoma globaliai ir inovatyviai. Kioto gairėse esantis *lex loci protectionis* taisyklės aiškinimas atspindi naujausią ES paplitusį aiškinimą, kuris ištaiso Berno konvencijos dažnai pasitaikantį klaidingą supratimą. Daugiajurisdikcinių pažeidimų gairė sukurta taip, kad atspindėtų globalumo ir naujausių technologijų keliamas problemas, kaip kad tradicinių geografinių sienų apibrėžtas jurisdikcijas. Šios dvi pamatinės gairės iš esmės atskleidžia tai, kad Kioto gairių taikytinos dalies tikslas yra suteikti intelektinės nuosavybės subjektui ir kitiems susijusiems asmenims, atsižvelgiant į jau neatsiejamai susijungusį pasaulį, įrankius daugiajurisdikciniams taikytinos teisės klausimams spręsti.

3. Kioto gairių taikytinos teisės dalies autoriai nemažai remiasi ES teisės aktais. Pavyzdžiui, Roma II darė didelę įtaką formuojant 19-ąją gairę, kuri įtvirtina *lex loci protectionis* taisyklę. Taip pat iš esmės Kioto gairių taikytinos teisės dalyje randame beveik identiškus principus ir taisykles kaip kad ES teisės sistemoje, tik su papildymais arba patikslinimais. Todėl konstatuotina, kad Kioto gairėse pateikti principai ir taisyklės dera su ES taikytina teise intelektinės nuosavybės apsaugos kontekste.

4. Kioto gairių taikytinos teisės dalies esančios gairės suformuluotos ir išaiškintos autorių taip, kad konstatuotina, jog jos orientuotos į šių dienų globalaus pasaulio daugiajurisdikcinius klausimus ir problemas. Todėl darytina išvada, kad Kioto gairės padarytų teigiamą įtaką ES taikytinos teisės intelektinės nuosavybės apsaugos srityje sistemai, įnešant procedūrinius aiškumus ir patobulinimus. Todėl, šio magistrinio darbo autorius, tikisi, kad ES teisės,

formuotojai, taikytojai ir mokslininkai savo veikoje aktyviai taikys šias gaires arba bent jau semsis iš jų idėjas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Tarptautinės sutartys:

- 1.1. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). OL 1994 m. L 336;
- 1.2. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. Valstybės žinios, 1994, Nr. 75-1796
- 1.3. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. Valstybės žinios, 1995, Nr.: 40-998;

2. Europos Sąjungos teisės aktai:

- 2.1. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. liepos 11 d. reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II). *OJ L 199, p. 10*
- 2.2. Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I). *OJ L 177, p. 11*
- 2.3. Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OJ L 351, p 32*

3. Lietuvos Respublikos teisės aktai:

- 3.1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340

Teismų praktika

1. Jungtinių Amerikos Valstijų teismų praktika:

- 1.1. *Itar-Tass Russian News Agency v Russian Kurier, Inc.*, 153 F3d. 82, 90 (2nd Cir. 1998).

2. Vokietijos federacijos teismų praktika:

- 2.1. BGH (17. 6. 1992, I ZR 182/90, “Alf”) BGHZ 118, 394

Specialioji literatūra

1. Mireille van Eechoud (2003). *Choice of Law in Copyright and Related Rights: Alternatives to the Lex Protectionis*
2. Stephen M. Stewart (1989). *International copyright and neighbouring rights*

3. Toshiyuki Kono, Paulius Jurčys, Thomas Petz, Marie-Christine Janssens, Joost Blom, Ivana Kunda, Marie-Elodie Ancel, Axel Metzger, Anastasia Grammaticaki-Alexiou, Tatiana Synodinou, Levente Tattay, Vandana Singh, Nerina Boschiero, Benedetta Ubertazzi, Dai Yokomizo, Gyooho Lee, Dick van Engelen, Alexandre Dias Pereira, Damjan Možina, Pedro A de Miguel Asensio, Ulf Maunsbach, Amélie Charbon and Iris Sidler, Christopher Wadlow, Howard B Abrams (2012). *Intellectual Property and Private International Law Comparative Perspectives*

Kiti dokumentai

Elektroniniai dokumentai:

Elektroniniai leidiniai

1. ACERIS LAW LLC (2020). Rome I, Rome II, Applicable Law and International Arbitration. Prieiga per internetą: <https://www.acerislaw.com/rome-i-rome-ii-applicable-law-and-international-arbitration/> [žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d.]
2. Andrew Legg and Daniel Hart, Mayer Brown International LLP (2010). Choice of law and forum selection: impact of Rome I and II. Prieiga per internetą: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-501-4353?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-501-4353?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) [žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d.]
3. Communication from the European Communities and their member states (2001). Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. Prieiga per internetą: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/paper_eu_w280_e.htm [žiūrėta 2022 m. kovo 30 d.]
4. Daniele Archibugi, Andrea Filippetti (2010). The Globalisation of Intellectual Property Rights: Four Learned Lessons and Four Theses. Prieiga per internetą: <https://web.archive.org/web/20110725220707/http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/IPRglobalization.pdf> [žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d.]
5. Dr. Rita Matulionytė (2015). Enforcing Copyright Infringements Online In Search of Balanced Private International Law Rules. Prieiga per internetą: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-6-2-2015/4274> [žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d.]

6. Editorial Staff (2020). Culpa In Contrahendo (Definition, Elements And Examples). Prieiga per internet: <https://incorporated.zone/culpa-in-contrahendo/> [žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d.]
7. Europos e. teisingumo portalas. Europos teisminis atlasas civilinėse bylose. Naujos redakcijos Reglamentas „Briuselis I“. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_recast-350-lt.do [žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d.]
8. Giesela Ruehl (2021). ILA “Kyoto Guidelines on Intellectual Property and Private International Law” published with comments. Prieiga per internetą: <https://conflictoflaws.net/2021/ila-kyoto-guidelines-on-intellectual-property-and-private-international-law-published-with-comments/> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.]
9. Hague Conference on Private International Law – Conférence de La Haye de droit international privé. Jurisdiction Project. Prieiga per internetą: <https://www.hcch.net/en/projects/legislative-projects/jurisdiction-project> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.]
10. Journal of Intellectual Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law (2021). Toshiyuki Kono, Axel Metzger, Pedro de Miguel Asensio, Alexander Peukert and Benedetta Ubertazzi, Joost Blom, Rochelle C. Dreyfuss, Paulius Jurčys, Dário Moura Vicente, Sierd J Schaafsma, Marie-Elodie Ancel, Nicolas Binctin, Josef Drexl, Mireille van Eechoud, Jane C Ginsburg, Gyooho Lee, Rita Matulionytė, Edouard Treppoz, Marketa Trimble. International Law Association’s Guidelines on Intellectual Property. Prieiga per internetą: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-12-1-2021> [žiūrėta 2022 m. balandžio 5]
11. Merriam-Webster žodynas. Lex fori. Prieiga per internetą: <https://www.merriam-webster.com/legal/lex%20fori> [žiūrėta 2022 m. kovo 30 d.]
12. Moritz Sutterer (2021). Report on the Kyoto Guidelines of the ILA Committee on Intellectual Property and Private International Law. GRUR International, Volume 70, Issue, Pages 969–971. Prieiga per internetą: <https://academic.oup.com/grurint/article/70/10/969/6272129?login=true> [žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d.]
13. Neil Jamieson and Ivan Wilkinson, Barlow Lyde & Gilbert LLP (2009). Rome II: introducing greater clarity on governing law. Prieiga per internetą: <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/1-385->

- [1030?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=1cff5539f89144dfba2baba69f08c666&comp=pluk&firstPage=true](https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780195369380.001.0001/acref-9780195369380-e-1255) [žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d.]
14. Oxford Reference. Lex loci protectionis. Prieiga per internetą: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780195369380.001.0001/acref-9780195369380-e-1255> (2011 internetinė versija) [žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d.]
 15. Peter Hay, Ulrich M. Drobnig, Max Rheinstein (2018). Conflict of Laws. Prieiga per internetą: <https://www.britannica.com/topic/conflict-of-laws/Choice-of-law#ref992203> [žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d.]
 16. Ramūnas Birštonas (2008). Taikytinos teisės nustatymo aspektai autorių teisių pažeidimų byloje. Prieiga per internetą: <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/download/2624/2429> [žiūrėta kovo 30]
 17. Richard Fentiman (2005). Choice of Law and Intellectual Property. Prieiga per internetą: <https://www.bloomsburycollections.com/book/intellectual-property-and-private-international-law-heading-for-the-future/choice-of-law-and-intellectual-property> [žiūrėta: 2022 balandžio 5]
 18. Toshiyuki Kono, Paulius Jurčys (2015). Jurisdiction Over Ubiquitous Copyright Infringements: Should Right-Holders Be Allowed To Sue At Home? Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2181671 [žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d.]
 19. U.S Copyright Office (2021). More Information on Fair Use. Prieiga per internetą: <https://www.copyright.gov/fair-use/more-info.html> [žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d.]
 20. World intellectual property organization. Summary of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (1886). Prieiga per internetą: https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/summary_berne.html#_ftn6 [žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d.]
 21. World trade organization. TRIPS — Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. Prieiga per internetą: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm [žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d.]
 22. World trade organization. UNDERSTANDING THE WTO: SETTLING DISPUTES A unique contribution. Prieiga per internetą:

https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/disp1_e.htm [žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d.]

Konferencijų medžiaga

1. Prof. Marketa TRIMBLE, Prof. Toshiyuki KONO, Prof. Axel METZGER (2021) pranešimas „*Cross-border IP disputes: the ILA-Kyoto Guidelines (GDE 15 Report)*“: Prieiga per internetą: <https://thinkfide.com/cross-border-ip-disputes-the-ila-kyoto-guidelines-gde-15-report/> [žiūrėta 2021 m. spalio 20 d.]

SANTRAUKA

Taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje analizė: Kioto gairės dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės

Vytautas Pasvenskas

Magistro darbe analizuojamos Kioto gairės dėl intelektinės nuosavybės ir tarptautinės privatinės teisės, siekiant padaryti išvadą, ar Kioto gairių taikytinos teisės dalyje esančias pavyzdines taisykles galima sėkmingai taikyti ES teisės sistemoje, t. y. taikytinos teisės intelektinės nuosavybės sistemoje, ir kokį teigiamą poveikį ir teisinę reikšmę tai galėtų sąlygoti. Šiam tikslui pasiekti darbe yra aptariami teisės šaltiniai, skirti reguliuoti taikytiną teisę intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, kaip, pavyzdžiui, Paryžiaus konvenciją, Berno konvenciją, Roma I ir Roma II reglamentai, ir jų raida. Taip pat pateikiami galimi praktiniai Kioto gairių ES teisės sistemoje pritaikomi būdai. Tokiu būdu stengiamasi išsiaiškinti kokia yra Kioto gairių taikytinos teisės srities perspektyva ES taikytinos teisės intelektinės nuosavybės srityje.

Darbo autorius koncentruojasi į pamatines Kioto gairių taikytinos teisės dalies gaires, kaip kad *lex loci protectionis* (19 gairė), teisė, taikoma visur esantiems arba kelių valstybių pažeidimams (25 gairė) ir pan. Toks sprendimas priimtas, atsižvelgiant į pačių Kioto gairių autorių komentarus. Taip pat tai leidžia tiksliau atsakyti į klausimus kaip kad ar šis šaltinis būtų tinkamas skirtingoms jurisdikcijoms, konkrečiai ES teisės sistemai? Kokių naujovių šios gairės atneštų, jeigu būtų įgyvendintos? Lyginant dabartinę ES teisės sistemą ir Kioto gaires, ar yra ryškių kolizijų?

SUMMARY

Analysis of Applicable Law in Intellectual Property: Kyoto Guidelines on Intellectual Property and Private International Law

Vytautas Pasvenskas

The Master's thesis analyses the Kyoto Guidelines on Intellectual Property and Private International Law in order to conclude whether the model rules contained in the applicable law part of the Kyoto Guidelines can be successfully applied in the EU legal system, i.e. in the applicable law in the intellectual property system, and to what extent this could have a positive impact and legal implications. To achieve this objective, the paper discusses the sources of law designed to regulate the applicable law in the field of intellectual property protection, such as the Paris Convention, the Berne Convention, the Rome I and Rome II Regulations, and their evolution. It also presents possible practical ways of applying the Kyoto guidelines in the EU legal system. In this way, an attempt is made to clarify the prospects for the Kyoto guidelines in the area of applicable law in the EU in the field of intellectual property law.

The author focuses on the fundamental guidelines for the applicable part of the Kyoto Guidelines, such as *lex loci protectionis* (guideline 19), the law applicable to ubiquitous or multi-state infringements (guideline 25), etc. This decision has been taken in the light of the comments of the authors of the Kyoto Guidelines themselves. It also allows for more precise answers to questions such as whether this source would be appropriate for different jurisdictions, in the particular EU legal system? What innovations would these guidelines bring if implemented? Comparing the current EU legal framework and the Kyoto guidelines, are there any clear conflicts?